AKİS

HAFTALIK AKTUALİTE DERGİSİ

15 OCAK 1965
FİYATI: 1 LİRA

T.İ.P'i Kim Bastı?

Rusların Ziyaretinin Neticesi

PODGORNİY.... VE ARKADAŞI

"MAZİ KALBİMDE YARADIR"

TOPRAK REFORMU PROJESİ

İŞLERİNİZDE
EMNİYET SÜR'AT.

ÇEŞİTLİ PARA
İKRAMİYELERİ.

ÖMÜR BOYUNCA
AYLIK GELİR.

TÜRKİYE
VAKIFLAR BANKASI
VERİR

Sayı : 552 Cilt: XXXII Yıl. 11

Sahibi ve Başyazarı :
Metin Toker

Yazı İşleri Müdürü
Y. Yüksel Erdem

Bu sayıda Yazı Kurulu
İç Haberler Kısmı: Kurtul Altuğ, Güneri Civaoğlu, Teoman Erel, Egemen Bostancı (İstanbul) Seyfi Özgenel (İzmir) - Dış Haberler Kısmı: Halûk Ülman - Magazin Kısmı: Jale Candan, Tuli Sezgin, Bihin Anter. Hüseyin Korkmazgil Tiyatro: Naciye Fevzi, Lûtfi Ay — Radyo : Mahmut T. Öngören — Yayınlar : İlhami Soysal — Sinema : T. Kakınç — Enerji ve Musiki : Daniyal Eriç.

Resim
Ali Parmakerli

Fotoğraf
T.H.A.
Hüseyin Ezci
Errdoğan Çiftler

Klişe
Birlik Klişe Atölyesi
Tel : 11 70 15

Yazı işleri
Rüzgarlı Sokak No 15/2
Tel: 11 89 92
P.K. 582

İdare
Rüzgârlı Sokak No: 15/1
Tel: 10 61 96

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlân şartları
Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 1500 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgarlı Matbaa

Basıldığı yer
Hürriyet Matbaası

Ankara

Basıldığı tarih :
14.1.1965

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Kendi Aramızda-

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Bu hafta önemli bir konuya el atmış bulunuyoruz: Toprak Reformu!.. Bu konu, memlekette yıllardır üzerinde pek çok lâf edilen bir mesele haline gelmiş, fakat bir türlü fiil haline getirilememiştir. İnönü Hükümetinin vaadettiği bu önemli reform, haftanın başında gerçekleşme yolunda ilk adımını atmıştır. İnönü Hükümetinin genç bir Bakanı, Tarım Bakanı Turan Şahin, aylardır hazırlığını yaptığı Toprak Reformu Kanun Tasrısını evvelâ basına açıklamış, sonra da bunun savunmasını omuzlarına almıştır. Elbette, Turan Şahin bu konuda, pek çok hücuma mâruz kalacak ve hattâ kendi partisi içinden bile tenkit oklarına hedef olacaktır. Ama Şahin, bu tasarıyı gerçekleştirirse, yıllardır üzerinde çok lâf edilen bir ana meseleye çare bulmuş bir insanın büyük huzur ve rahatlığını duyacaktır ki bu da, doğrusu mücadeleye değer.

YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarımızın baş tarafında yer alan "Reformlar" başlıkta yazıda bu önemli reform hareketinin bütün içyüzü, bilinmeyen taraftarıyla anlatılmaktadır. Teoman Erel, yazıyı hazırlamak için çeşitli çevrelerle temasa geçmiştir. Toprak reformunun ilk ağızda ne şekilde uygulanacağı, yazıda çeşitli yönleriyle açıklanmaktadır. Bu yazıyı okuduktan sonra, memleketin ana dâvalarından biri olan Toprak meselesinin hallinde İnönünün Reform Hükümetinin neler düşündüğünü öğreneceksiniz.

Haftanın ikinci önemli yazısı, Güneri Civaoğlu tarafından hazırlanmış bulunan "Dış Politika" başlıklı yazıdır, Sovyet Parlâmento Heyeti temaslarını bitirmiş ve yurdumuzdan ayrılmıştır, Önemli olan, bu ziyaretin bilânçosudur. Bu ziyaret memleketimiz bakımından ne mânâ ve değer taşımaktadır? Ziyaretin neticesi ne olmuştur? Bu soruların eevaplarını "Dış Politika" başlıklı yazıda bulabileceksiniz

DIŞ GEZİLER genel başlığı altında yayınlamağa devam ettiğimiz Metin Tokerin intibalarını bu hafta da sunmaktayız. Toker bu hafta İngiltereyi anlatmaktadır. Başyazarımızın gezi intibalarının büyük bir ilgi ile izlendiğine dair okuyucularımızdan mektuplar almaktayız.

Bu hafta kapağımızda ufak-tefek değişiklikler bulacaksınız. Yakında sizlere daha orijinal kapaklar sunacağımızdan eminiz. Bu yoldaki çalışmalarımız devam etmektedir. Amacımız, AKİS'i okuyucularına en dolu ve en iyi bir şekilde sunmaktır.

Saygılarımızla

Kurtul Altuğ

içindekiler

AKİS
HAFTALIK AKTUALİTE MECMUASI
Yıl: 11 15 Ocak 1965 Sayı: 552 Cilt: XXXII

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Sopalı idealistler!

B haftanın başında İstanbulda, solcu TİP'in bir kongresi dolayısıyla bir kaç yüz solcu ve bir kaç yüz sağcı genç arasında cereyan eden çatışmalar, itiş kakışlar, üzerinde önemle durulacak bir olay teşkil etmiştir. Nitekim haftanın içinde çok gazetenin tefsirleri bu konuyla ilgiliydi. Gerçi Büyük Gazetelerin bu yayını A.P. organlarının hemen, ilk bakışta doğru görülecek bir tepkisine yol açmıştır. Bunlar "Ahbaplar, A. P. nin Genel Merkezi Ankarada taşlanırken aklınız - ve hamiyetiniz - neredeydi? A.P. de. en azından solcu TİP kadar Anayasanın ve kanunların teminatı altında değil midir?" diye sormaktadırlar ama TİP önünde cereyan eden hâdiseyle Ankara Olayları arasında fark vardır. İstan buldaki çatışma üniversite içinde ancak ufak, ama, gürültücü azınlıklar tarafından temsil edilen aşırı sağ ile aşırı solun, yani türk gençliğinin tamamını temsil etmekten çok uzak grupların bir nevi sokak gösterisi, hatta kavgasıdır. Halbuki Türkiye, böyle hâdiselere sahne olmaktan masun tutulması gereken bir memlekettir. Bundan dolayıdır ki İstanbul Olayları ekseri kimseye Weimar Almanyasında cereyan eden bu çeşit vakalan hatırlatmıştır. Welmar Alman yası, iktidar bunları önlemekte aciz gösterdiğinden dolayı batmıştır.

İstanbulda - ki, yüksek tahsil öğrencilerinin miktarı onbinin üstündedir - kavga eden üniversiteliler bir kaç yüzü geçmemiştir. Bunlar, sağ ile solun meselâ çeşitli "açık oturum" larda salona evvelden yerleştirdikleri ve hatipleri temayüllerine göre alkışlayan patırdı ve gürültü yapan. "yaşa" veya "yuh" diye bağıran öncü kuvvetleridir. Bunlar, kimin sesi faz la çıkarsa Türkiyede genç üniversitelilerin temayüllerinin o istikamette olacağına dair bir fikrin doğacağına inanmakta, onun için de her **fır-**

SENE 1933 — Yukarda resmi görülen kimseler, 1933'ün Nazi Almanyasında Hitlerin "kahverengi gömlekliler" idir. Bunlar, Reichtag Hitlere tam yetki verdikten sonra öğrenci teşekküllerini ve sendikaları kapatmaya gitmektedirler. Fotoğraf öyle bir anda alınmıştır. Halbuki solcu sendikalarla sağcı öğrenci teşekkülleri Weimar Cumhuriyeti içinde Hitlerin iktidara gelmesini sağlayan ortamı yaratmakta, birbirlerine karşı giriştikleri sokak kavgalarıyla başlıca rolü oynamışlardır. İki taraflı bu öncü kuvvetlerin elde ettikleri tek netice bir diktatörlükten başka şey olmamıştır ve diktatör de iktidarı eline geçirir geçirmez ilk iş olarak bunların teşekküllerini ortadan kaldırmıştır.

Sağcı diktatör Hitler gibi sol dikta idareleri de, bir karışıklığın sonunda nerede başa geçseler orada aynı şeyi yapmışlardır. Sağ veya sol. dikta idareleri için "akıl yolu" hep aynı olmuştur: Kendilerine yolu açan hürriyetlere derhal son vermek!

Komünist Partisi Niçin Olmaz?

Metin TOKER

Türkiyede bir komünist partinin kurulmasına müsaade edilmesi bugün serbestçe, isteyen tarafından talep olunmakta, bu husus yazılmakta, çizilmekte, tartışması yapılmaktadır.

Bu, önce bir noktanın belirtilmesini gerektirir. Türkiyede ortam ne bundan beş yıl önceki ortamdır, ne de kendilerine "yasağın cazibesi"ni vermek isteyen solcu kalemlerin "bu fikirleri savunmaya cesaretle, ah bilseniz biz ne kahramanlık yapıyoruz" edebiyatı bir ciddi temele dayanmaktadır. Türkiye konuların rahatça tartışıldığı bir memleket haline gelmiştir. Ama herkes istemektedir ki kendi fikirleri hiç bir mukabele görmesin, kanunlar, kendi fikirleri bahis mevzuu olduğu zaman istemesin, fakat savcılar karşı fikirlerin sahiplerinin kulağına yapışsın. İki büyük gazetenin ikinci sayfasında hergün sosyalist olmayan herkes vatan hainliği, devrim düşmanlığı, insan sömürücülüğü ve bu çeşit bin türlü melanetle suçlanmakta, sonra bunu yapanlar hiç fütursuz "Bu memlekette hürriyet mi var? Biraz sol fikir söylesek bize komünist damgasını vuruyorlar" diye şikâyet etmektedirler. Buna mukabil bir başka çevre Türkiyenin Sovyetler Birliğiyle haysiyetli bir komşuluk münasebeti gütmesi teşebbüsünü "komünistlerin kucağına düşmek" saymakta, servet beyannamesini savunanlara "servet düşmanı" demekten çekinmemekte, lâikliği zındıklık olarak görmekte, bu davranışta yerilmesini ise "Bu memlekette milliyetçi, dindar insanlara hayat hakkı bırakılmıyor" diye feryat sebebi addetmektedir.

Ama aşırı sol da, aşırı sağ da kendisini hiç görmemektedir.

Şimdi, Türkiyede bir komünist partinin kurulmasına müsaade edilmesi, tabii gene "fikir hürriyeti" ve bilhassa solun yaşama imkânına kavuşturulması ve her solcunun komünistlikle damgalanmasının önlenmesi" uğruna istenmektedir.

Bu fikir tartışması imkânına kavuşulmasıyla beraber Türkiyeye yağmaya başlayan demagoji yağmurunun bir yeni sağanağıdır. Türkiyede komünist partinin kurulmasına müsaade etmek, yani komünizmi kanun dışı olmaktan çıkarmak demek komünizm propagandasını serbest bırakmak demektir.

Türkiyede komünizm, marksizm hakkında bilgi verilmesi, Marx'ın kitaplarının elbette ki okutulabilmesi, Babeuf denilen uydurma adama yasak konmaya kalkışılmaması, meşhur 141. ve 142. maddelerin yeniden gözden geçirilmesi bir şeydir, Türkiye'de komünist partinin kurulmasına müsaade etmek bir başka şeydir. Bunların birinci kısmı bugünkü türk toplumu için bir gerçek ihtiyaçtır, ama bu öyle olduğu için elmalarla armutları karıştırmaya kalkışanların karşısında her halde armut gibi davranılacak değildir.

Fikir hürriyeti konusunda, bilhassa genç zihin ve ruhların hoşlanacağı tarzda konuşmak çok kolaydır. Her fikir söylenebilmelidir. kim ne düşünüyorsa onu açığa vurabilmelidir, bundan dolayı kimse kınanmamalıdır. Çıkarlarına karşı olduğu için hâkim zümrelerin bir takım fikirleri? koymuş bulundukları manialar, barajlar yıkılmalı, adam komünist midir, onu da serbestçe savunabilmelidir.

Peki ama, Türkiyede tabu olan ve tabu kalması gereken ana prensipler var mıdır, yok mudur? Bunların var olduğu, bugün işi Türkiyede bir komünist partinin kurulmasını talep edecek kadar ileri götürmüş bulunanların hergün yazıp haykırdıkları bir husustur. Bu grup demokratik sistemi, bugünkü idareyi, partiler rejimini Atatürk Devrimlerini iyi koruyamadığı gerekçesiyle reddetmektedir.

Atatürk Devrimleri, komünist partinin kurulmasıyla serbest bırakılacak komünizm propagandasının hücumlarından nasıl masun tutulacaktır? Atatürk, Türkiyeye dünyanın ikinci Halk Cumhuriyeti olmak fırsatını kaçırttığından ve yeni Türkiyeyi kapitalist cumhuriyetler modeli üzerine kurduğundan dolayı komünistler için devrilmesi gereken bir puttur. Onun bugün aşırı solcular tarafından paratoner gibi kullanılması ve bunların, Atatürkün 1921 nutuklarını dosyalardan çıkarmaları hiç kimseyi aldatmamahdır. Atatürk ondan sonra ne söylemiştir, ondan sonra ne yapmıştır? Bir komünist iktidarın Türkiyede ilk icraatı Atatürkü Anıt-Kabirden kaldırıp atmak ve Çankayaya kızıl yıldızlı bayrağı çekmek olacaktır.

Atatürk Devrimleri karşısında aşırı sol ile aşırı sağın düşmanlık duyguları arasında hiç bir fark yoktur.

Sonra, komünist partinin kurulmasına müsaade edecek bir fikir hürriyeti ortamı içinde sağı kim tutacaktır ve konunun belki en önemli yeri budur. Komünist diyecektir ki: "Türkiye için ideal, bir sovyet cumhuriyeti olmaktır". Peki, "Türkiye için ideal, bir müslüman cumhuriyet olmaktır" sözü nasıl yasak kalacaktır? Komünist diyecektir ki: "Türkiyede proleteryanıo diktatörlüğü kurulmalıdır." Aşırı sağın "Medeni kanun derhal kaldırılmalı ve eski harflerle tedrisat serbest olmalıdır" propagandası yasak edilecek midir? Edilirse bu, "fikir hürriyeti" olmaz, aşırı solun ellerinin, elleri bağlı aşırı sağ karşısında çözülmesi olur. Edilmezse, bu çeşit propagandalardan memlekete bir hayır geleceği düşünülebilir mi?

Klâsik komünist propagandasının marifeti bir gerçeği ele almak, ama onun üstüne sapık bir mantık bina etmektir. Bugün Atatürk Devrimlerinin iyi korunup korunmadığı hususu tartışılabilir. Bugün sol fikirlere karşı halâ maddi ve manevî tedhiş usullerine başvurulmakta olduğu da, misaller bile gösterilerek iddia edilebilir. Bunlar elbette ki tedavi olunması gereken aksaklıklardır. Ama komünist parti kurulamayacağı için sosyalistlerin ölüp bittikleri onun için, eğer sosyalizm isteniliyorsa komünist partinin kurulması gerektiği memleketin hiç bir gerçeği ile bağdaşmayan, pek az ince bir demagojiden başka şey değildir.

Ama bu teşebbüs bir, tartışma ortamımızın aslında verdiği imkânlar. iki, oynanan oyunun bazı hedefleri hakkında bilhassa genç zihin ve ruhların gözünü açmak bakımından ibretle seyredilecek bir "vazıyet alma" olmuştur .

satta var kuvvetleriyle bağırmaktadırlar. Onların bu davranışları dolayısıyladır ki bir zamanlar gerçekten fayda veren ve ışık yerine geçen fakültelerin açık oturumları aşırı sağ - mukaddesatçılar - ile aşırı sol - TİP ciler - arasında kuvvet gösterisi halini almıştır. Bunda tabii, ortada bulunan büyük çoğunluğun pasif davranışı başlıca rolü oynamakta ve ötekiler meydanı boş bularak ortalığı velveleye vermektedirler.

İstanbul Olayları bundan dolayı bu hafta milletin gözünü açmak ba kımından faydalı neticeler vermiştir. Milletten sonra Parlâmentonun ve Hükümetin de gözü açılır. Türkiye--nin Weimar Cumhuriyeti olmadığı anlatalırsa her halde bir tehlike henüz beşiğinde yok edilecektir.

T.İ.P.

Sokak kavgası

Bu hafta Pazar günü, İstanbuldaki gazeteciler semti Babıâliden ge çenler eskiden Eminönü Halkevi olan ve şimdi Eminönü öğrenci Lokali olarak Milli Türk Talebe Birliğinin elinde bulunan binanın önünde korkunç bir arbedeye şahit oldular.

Pazar günleri, Babıâlinin tenha günleridir. Hele sabahları, sokaklarda hemen hiç kimse bulunmaz. Adet bu iken o sabah saat 10,30 da yaman bir polis kordonunun Öğrenci Lokali önünde mevcudiyeti ve bir takım kimselerin gruplar halinde dolaşması dikkati çekti. Önce içerde kav gali öğrenci kongrelerinden biri yapılacak sanıldı. sonradan anlaşıldı ki solcu TİP'in bir propaganda toplantısı vardır.

Toplantının resmi adı "Genel İdare Kurulu Toplantısı" idi. TİP üç ayda bir bu toplantısını açık olarak, bir propaganda gösterisi olarak tertiplemekte, böylece söylenenlere daha fazla önem ve yayılma imkânı sağ lamaktadır. Tabii bu, parti bakımın dan akıllıca bir harekettir. Gerçekten, bunlar ekseriya hadiseli geç mektedir geçmese de, Pazar günleri havadis sıkıntısı çeken gazeteler bunlara hak ettiklerinin üstünde yer vermektedirler.

Ancak Pazar günü, hadiseler mu tadın üstünde hararet kazandı. Zira karşı taraf, yani sağcılar hazırlık yapmışlardı. Nitekim hâdiseler sırasında dağıtılan "Milliyetçi ve Mukad desatçı Gençlik" imzasını taşıyan beyannameler bunun açık delilini verdi. TİP'e kargı harekete geçenlerin öne sürdükleri sebep, Hukuk Fa kültesi öğrenci Derneğinin Eminönü öğrenci Lokalini aynı gün için istemiş bulunmasıydı. Dernek orada "Aşırı Cereyanlar" konulu bir açık oturum tertiplemiş, bunun ilânlarını da yapmıştı. Tabii bu, belirli zaman da lokalin önüne gerekli kalabalığı toplamıştı. Bu kalabalık lokalin TİP 'e tahsis edildiğini öğrenince hem M. T. T. B. yöneticileri, hem de TİP aleyhinde hemen gösterilere geçtiler.

Kapışma başlayınca iki tarafın da hazırlıklı bulunduğu hemen anlaşıldı. Sopalar ortaya çıkmakta gecikmedi ve fikir savaşı yerine korkunç bir tekmeleşme, aynı derecede

M. **Ali** Aybar
Takke düşüyor...

korkunç söğüşme içinde patlak verdi. Allahtan, hazırlıklı olan sadece öğrenciler değildi. Polis de tertibatını almıştı. Bu sayede emniyet kuvvetleri araya girdiler ve güç belâ, bir çok mevkuf ve bir çok yaralı pahasına uzun mücadeleden sonra sokağın sükûnetini avdet ettirdiler.

Bir protesto

Hâdise ertesi gün derhal gazetelerin manşetlerine, bu gazetelerin meşreplerine uygun tarzda geçti. Fakat asıl önemli bir hâdise iki gün sonra patlak verdi. Başlarında M.T.T.B. nin İkinci Başkanı bulunan bir gençlik idareci grupu bir bildiri yayınlayarak lokali bir siyasî teşekküle, solcu TİP'e veren M.T.T.B. sorumlularını şiddetle suçladılar üstelik bunlar, lokalin TİP'e verilmemesi hususunda bir de idare kurulu kararı bulunduğunu ileri sürdüler. İddialarına göre oyun, bazı TİP'cilerin üniversite içindeki oyunuydu.

Bu hâdisenin TİP için kritik oir devrede vukua gelmiş olması TİP'cilerin talihsizliğini teşkil etti. Zira TİP'in Parlâmentodaki tek temsilcisi Niyazi Ağırnaslının, tıpkı komünist partilerdeki "partinin çizdiği yoldan şaşma" suçuna benzeyen bir suçla itham edilip kapı dışarı edilmesi solcu çevrelerde tepki yarattı. Bu çevreye dahil kalemlerden bir çoğu baş ta "ülkücü yazar" Çetin Altan buna karşı cephe almakta gecikmediler. Ne oluyordu? TİP bir akımın mı, yoksa bir belirli zümrenin mi temsilcisiydi? TİP monolitik bir dikta partisi gibi hareket etmeye niçin başlamıştı? Katı doktrin fikir hürriyetinin üstüne mi çıkıyordu? Demir Perde gerisindeki "temizlik" lerin ilk örneğini vermek TİP'in idarecilerinin gerçek hüviyetlerini mi göz önüne koyuyordu.

"Ülkücü yazar" ve arkadaşları bu suallerin cevabının hep bir "Evet" olduğunu galiba yeni anlamaktaydılar.

Reformlar

Yıl 1965!

Meclisin akıllı ağalarından CHP Diyarbakır milletvekili Şehmuz Arslan:

"— Vallah, bizi kesip elimizden herşeyimizi zorla almalarını istem - yorsak, bunu çıkartmamız şart!" dedi.

Şehmuz ağanın,toprak reformu hakkındaki soru üzerine AKİS'çiye verdiği bu cevapta, Türkiyenin toprak dağılımındaki adaletsiz durumu üzerine yıllardır tekrarlanan rakam ve istatistiklerin anlamı gizliydi. Türkiyede tarımla uğraşan nüfusun dörtte birini teşkil eden azınlık, ekilebilir toprakların yüzde yetmiş küsürune, çoğunluk ise ancak geri kalanına sahiptir. Tarım üretiminin düşüklüğü yüzünden dışarıdan buğday ithal etmek zorunluğu vardır. Topraksızlığın ve düşük üretimin yarattığı büyük göç neticesi, şehirlerin etrafında gecekondu mahalleleri görülmemiş bir süratle yayılmak tadır. Bütün bunların anlamı, Şehmuz Arslanın açıkça gösterdiği tehlikedir.

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında, 1965 yılında Türkiyedeki büyük halk kitlelerinin hâlâ eski havada olduklarını ve iki-üç hamasi cümlenin arka-

Kulağa Küpe...

Bitmeyen Senfoni

Bir fakültedeki açık oturumda TİP'in Üniversitedeki bora-anlarından Doçent İdris Küçük. Ömer haykırıyor;

"-- İsmet İnönü artık ölmüştür. İstikbal bizimdir."

Zavallı İsmet Paşacık, neden ölmüş? Gerici de, ondan.. İstikbal kimlerin? Bizim aslan "ilerici" lerin..

Bir kaç gün sonra muteber Cumhuriyette bir başlık: "İnönü siyasi hayatının "sonunu yaşıyor." Kim bu kerameti söyleyenler? Adanah toprak ağaları! Neden? İsmet Pasa komünist de ondan.. Toprak ağaları İnönünün siyasi hayatına son verecekleri

Acaba sadece bu, başında kırk paralık akıl bulunanlara, rahmetli Cemal Nadir'in bir karikatürü. nü hatırlatmıyor mu? Hani, bir adam, İstanbulda Galatasaray da, polis noktasına soruyor:

"— Kurtuluşa nasıl gidilir?"
Polis cevap veriyor:
"— Ne sola, ne sağa.. Dosdoğru ileri!"

sından sürüklenerek esas dertlerini unutuvereceklerini sanmak hataların en büyüğüdür. A.P., hattâ yeni Genel Başkanı Süleyman Demirelin idaresinde, bu hatayı işlemektedir.

1965 yılının eşiğinde gecekondularda yapılan ve pek kimsenin gözüne çarpmayan bir anket bunu en güzel ve açık şekilde ortaya koymuştur: 55-60 yaşını geçkin gecekondu sakinleri, anketçinin "1965 yılında ne istersiniz?" sorusuna vatana ve millete zeval gelmemesini, millî dâvalarda başarıya ulaşılmasını istediklerini söylerken, 30 yaşından aşağı gecekondu sâkinlerinin hemen hemen hepsi maddî şeyler istemişlerdir. -Tapu, kredi, iş motosiklet, elden düşme bir otomobil, v.s. 30 yaşından aşağı olanların istekleridir...

Geçenlerde Orta ve Güney Anadoluda bir gezi yapan CHP Genel Sekreter Yardımcısı Suphi Baykam, Cihanbeylide köylülerle yaptığı bir sohbet sonunda, çekingen bir vatandaşın:

"— Peki, toprak reformu ne olacak?" sorusu ile karşılaşmış ve tam bunu cevaplandıracakken, etrafındaki kalabalık, koro halinde şöyle konuşmuştur:

"— Evet, evet... Toprak reformu ne olacak?"

Üstelik, bu olayın cereyan ettiği Cihanbeyli, bölgenin en az toprak ihtiyacı çeken ilçesidir. Baykam, bu gezi sırasında her gittiği yerde aynı soruyla karşılaşmış ve cevabı gönül rahatlığıyla vererek, toprak reformunun birkaç gün içinde Meclise gönderileceğini bildirmiştir. Tarsusta yapılan bir toplantıda, Baykamın konuşmasından sonra bir genç Tarsuslu, civarın büyük toprak sahiplerinin önünde şöyle demiştir:

"— Biz Atatürkün partisiyiz. Her sabah uyandığımızda yeni bir reform görmek istiyoruz..."

Durum bu iken, çiçeği burnunda Toprak Reformu tasarısının ağalar ve ağa yardakçıları tarafından "komünist işi" diye adlandırılması bir gaflettir. Bu büyük budalalığa karşı en güzel cevabı, haftanın başında pazartesi günü tabii senatör Sami Küçük vermiş ve şöyle demiştir:

"— Rusya ve Çin, zamanında toprak reformu yapmadıkları için komünist olmuşlar, buna karşılık Japonya ve Almanya toprak reformunu yaptıkları için komünizm tehlikesini kesinlikle atlatmışlardır!"

... ve nihayet

Geçtiğimiz pazar sabahı, Tarım Bakanı Turan Şahinin etrafında toplanan ve önemli anlar yaşadıklarını bilen gazeteciler bir şey bekliyorlardı. Az sonra başlıyacak basın toplantısında. Meclise sevkedilmek için her şeyi tamamlanan ve Hükümet tarafından da kabul edilen Toprak Reformunun esaslarını açıklayacak olan Şahin:

"— Ben sizi niçin bekletiyorum, biliyor musunuz?- Yapacağım açıklamanın son sayfası gecikti. Ama yazılıyormuş. şimdi gelecek" dedi.

Şahinin bu espri kokan sözüne bir gazeteci bir başka espriyle cevap verdi:

"— Bu toprak reformu da hep böyle sebeplerle gecikir durur!"

Neyse ki bu defaki gecikme birkaç dakikayı aşmadı ve Tarım Bakanı az sonra, ertesi gün bütün gazetelerin manşetlerine oturan konuşmasına başladı. O gün Türkiye Radyolarında öğle haberlerini dinleyen milyonlarla vatandaş, çarpıcı bir değişiklik hissettiler. Radyodan yayılan Tarım Bakanının kalın ve tok sesi toprak reformunun tamamlandığını Türkiyeyi geri kalmış bir memleket olmaktan kurtarmanın şartı olan bir temel meseleye el atıldığını bildiriyor ve şöyle diyordu:

"— Arazi, mülkiyet dağılışındaki dengesizlik, servet ve gelir dağılışı eşitsizlikleri, bilhassa köyde sosyal ayrışımların daha belirli şekilde duyulmasına sebep olmakta, şehirlerin etrafını saran gecekondular ve şehirlerdeki işsizler membaını arttırmaktadır, îktisaden tatmin olmıyan, sosyal adaletsizliğe mâruz bulunan ve çeşitli hukuki düzensizlikler içinde yaşıyan insanların huzursuzluk kaynağı olmaları mukadderdir. Bu mânada toprak reformu ile ilgili konuların sosyal cephesi ekonomik cephesi, kadar, hattâ bazan ondan da önemli hale gelmektedir..."

Milyonlarca topraksız, topraklı, işli - işsiz vatandaş o gün Radyoda alışık olmadıkları bir konuşma dinlediler. Hem de bir Bakanın ağzından.. Bu ülkede yaşıyanların en gerçek meseleleri en dolaysız ifade tarzı ile dile getiriliyor, her şey ortaya dökülüyordu.

Pazarı, toprak reformu manşetli gazetelerle pazartesi ve pazartesiyi ateş püsküren toprak ağalarının tehditleriyle dolu gazetelerle salı takip etti. Aynı gün öğleden sonra, 115 maddelik Tasarı, gerekçesiyle birlikte Meclise verildi. 12 Ocak 1965, salı günü, bu olay sebebiyle tarihe geçecek günler arasına katılmış oldu.

Cavit **Oral**
Çok taşın altındaki ***ağa***

A. ihsan Göğüş

İsim meraklısı bir zat

Bir insan bir memleketin radyolarında ismini mütemadiyen söyletirse, ismini o an için kulaklara sokar. Ama bir insan, bunu yaptığı için ne fazla değer kazanır, ne takdir duygularını harekete geçirir, ne kendisi hakkında "yaman adam, yahu" dedirtir, ne de işgal ettiği mevkiye lâyık olup olmadığı hususunda tartışmalar varsa onları durdurabilir. Bunlar için başka ölçüler vardır ve bir insan o ölçülerle ölçüldüğünde pek yüksek bir not almıyorsa radyolarda ismini mütemadiyen söyletmek imkânını elinden kaçırdığı gün geldiği yere döner: karanlıklara.

Tanıtma ve Turizm Bakam Ali İhsan Göğüş her halde bu umumi âkibetten yakasını kurtaracak bir politikacı, kaidenin bir istisnası olmayacakta.

Türkiye Radyoları 10 Ocak Pazar günü saat 19'daki Haberler Bültenine neye başlamışlardır, biliyor musunuz? Bir açık oturum havadisiyle! O Türkiye ki, artık günde iki kere orada veya burada açık oturum yapılmaktadır ve fikirler tartışılmaktadır. Buna rağmen 10 Ocak Pazar gününün memlekette ve dünyada Türkiye Radyoları için en önemli hâdisesini bir açık oturum teşkil etmiştir.

Açık oturumun konusu mu? Türkiyede turizm! Bir takim kimseler karşı karşıya geçmişler, turizm konusunda laflamışlar. Hani ortada bir hâdise, bir icraat, bir karar, hatta bir tasarı bulunsa.. Ama bunlardan biri Tanıtma ve Turizm Bakanı Ali İhsan Göğüştür ve Ali İhsan Göğüş radyolarda ismini okutmanın bir yeni hastasıdır. Haydi, Türkiye Radyolarında hem de Haberler Bülteninin ilk havadisi olarak bir takım meçhul şöhret isimleri ve bir takım yâveler.

Olur mu, böyle şey? Bu değil miydi bu memlekette, Basın ve Yayın işlerini tedvire memur D.P. Bakanları, partilerinin propagandasından başka bir de kendi şahsi propagandalarını yapmaya kalkıştıklarında bizim tenkit ettiğimiz, karşısında hop oturup hop kalktığımız davranış? Bu davranışıyla alay ettiğimiz için bir Celâl Yardımcının bu dergiyi mahkemelere verdiği bizim hâlâ hatırımızdadır. Şimdi bir Ali İhsan Göğüş aynı merakta, aynı heveste...

Bakanlar var, kendi Gruplarında tutulmadıklarından şikâyetçiler. Sempatik görünmediklerinden dertliler. Bunu şahsi çekememezliklere bağlamak kabildir. Ama insaf! Turizm Bakanı değil de bir Turist Bakan olan - sanki turistik yerleri gezmek Turizm Bakanından beklenen işmiş gibi.. - ve kendisi katıldı diye uydurma açık oturumları 1965 Türkiyesinin - hatta dünyasının - en önemli haberi olarak radyolarda dinlettiren bîr zat da çekilir mi yani?

Çekirge kaç kere zıplar?

Turan Şahinin basın toplantısında bir gazetecinin birkaç dakikalık gecikme için kullandığı "bu toprak reformu da gecikir durur" cümlesi. Tasarı bugün Meclise verildiğine göre, bir espri niteliği taşımakla beraber, maziye bakılınca, büyük gerçeklik kazanmaktadır.

Türkiyede toprak reformu çalışmaları Atatürk zamanında ,1935 yılında, başlamış ve 1945 yılında meşhur Toprak Kanunu çıkarılmıştır. Zamanın Tarım Bakanı Şevket Raşit Hatiboğlu tarafından hazırlanan ve Adnan Menderes, Cavit Oral gibi ağa milletvekillerinin şiddetli mukavemeti sebebiyle büyük tehlikeler atlatan bu kanun, ancak Cumhurbaşkanı İnönü ve Başbakan Saraçoğlunun ağırlıklarını koymaları ile Meclisten geçebilmiştir. Fakat o zaman henüz bir demokrasi tecrübesinden de geçmemiş olan topraksız türk köylüsünün hakkını almakta çok çekingen davranması, toprak ağalarının tehditleri ve bitmek tükenmek bilmeyen manevraları neticesidir ki, bu müsait kanuna rağmen fiilî bir toprak dağıtımı ve reformu gerçekleşmemiştir. Meselâ o günlerde, Urfada, Vali tarafından köylüye dağıtılan tapular bir süre sonra köylü tarafından geri veriliyordu! Bunun sebebi, ağanın basit, fakat kesin tehdidi idi:

"— Seni bu toprakta yaşatmam!."

Zaten bir süre sonra. Toprak Kanununun reforma elverişli 17. Maddesi, içine girilen çok partili demokrasi ortamında iyice palazlanan toprak ağalarının gayretleriyle değiştirilmiş ve işlemez hale getirilmiştir. Reformu ortadan kaldıran değişiklik tasarısını 1948 yılında Meclise sevkeden Tarım Bakanının ismi, Çukurovalı toprak ağası Cavit Oraldır!..

1950-60 devresinde ise, 1945'in meşhur Toprak Kanunu aleyhtarı, toprak ağası Menderesin Başbakanlığı günlerinde, topraksız köylü için herhangi bir ümit ışığından, reform ihtimalinden -tabiatiyle- bahsedilemezdi.

27 Mayıs devriminden sonradır ki toprak reformu ümitleri tekrar belirmiş ve Devrim idaresi bu konuda bir şeyler yapmağa kendini görevli saymıştır. Ancak, Alparslan Türkeşin Başbakanlık Müsteşarlığı yaptığı günlerde hazırlanan iki tasarı, Toprak Kanununun birkaç noktasını değiştirmek ten öte bir anlam taşımamaktadır. Daha sonra Tarım Bakanlığınca üçüncü bir tasarı hazırlanmış, fakat bu da hazırlayanların memur zihniyeti yüzünden kısır kalmıştır. Bundan sonra dördüncü tasarı gelmektedir. Tarım Bakanlığında hazır bulduğu kısır tasanyı bir-iki ufak ve kurnaz değişiklikle işlemesi imkânsız bir

dördüncü tasarı haline sokan Bakanın ismi ise yine Cavit Oraldır!.. Cavit Oraldan sonra gelen Tarım Bakanı Mehmet İzmen, Oralın tasarısını eğip büğmüş, fakat ortaya kendisi gibi fazlası ile çekingen bir tasarıdan başka bir şey çıkartmamıştır.

27 Mayıstan başlayıp, koalisyon devresinde devam eden bütün bu çalışmalar, hiç bir zaman Hükümeti aşıp Meclise intikal etmemiştir. Zaten aslında, bunun maddeten imkânı da yoktur. CHP ancak kendi hükümetini kurduktan sonradır ki bu işi ciddi ve kesin bir şekilde ele alabilmiştir. "işi yapacak olan adan" da bulunmuş ve Turan Şahin bu kadar yıldan, yirmi yıldan sonra ortaya reform denebilecek bir tasarı çıkartıp, bunu Meclise intikâl ettiren adam olmuştur.

Tasarının mahiyeti

Şu anda Mecliste bulunan Tasarı, ekonomik ve sosyal hedefleri den geli şekilde birleştiren ve sadece toprak dağıtımı demek olmayan bir tasarıdır. Hedef, toprak dağıtımının yanında, dağılmış ve parçalanmış toprakların birleştirilmesi, kooperatifleşmeyi teşvik ederek üretimin arttırılması ve büyük toprak sahiplerinin kamulaştırma sonucu elde edecekleri sermayenin bazı teşvik tedbirleri ile endüstriye yöneltilmesidir.

Reformdan sonra çiftçiye bırakılacak âzami toprak büyüklüğünü âdil şekilde tesbit için arazi dört sınıfa ayrılmış, ayrıca dört iklim çeşidi tesbit edilmiştir. Buna göre, "nemli" iklim bölgesinde "sulu" araziye sahip büyük çiftçi, reformdan sonra en fazla 140 dönüme sahip olabilecektir. Bu miktar, "kurak" iklim bölgesindeki "kıraç" topraklarda 1250 dönümdür. Modem metotlarla fazla üretim yapan büyük çiftçiyi teşvik için buna bir istisna tanınmış ve örnek işletmelerde bu miktarların iki misline çıkartılması öngörülmüştür.

Kamulaştırma, büyük toprak sahiplerinin bulunmayacağı komisyon ların tesbit edeceği "gerçek değer" üzerinden yapılacaktır. Kamulaştırma sırasında açılacak iptal dâvalarının reformu durdurması ihtimali ortadan kaldırılmış, gezici mahkemeler kurularak dâvaların çabuk halli temin edilmiştir. Reform, Bakanlar Ku rulunun tesbit edeceği bir pilot bölgede uygulanmaya başlanacak ve bu pilot bölgede kadastro ve tapulama işleri süratle tamamlanacaktır. Büyük arazi sahiplerinin, arazilerini parçalayarak reformdan kaçırmalarını önlemek için, reform bölgesi olarak ilân edilen yerde, ilân tarihinden itibaren üç yıl için temlik ve zilyetlik devri muameleleri yasak edilmektedir.

Tarım Bakanı Şahin, bu tasarı için elinden geleni yaptığını, söylemekte ve :

"— Eksikler olabilir, fakat bunlar komisyonlarda düzelir" demektedir.

Tasarıda bazı eksiklikler ve hatalar bulunması normal sayılmalı ve bunların telâfi edilebileceği unutulmamalıdır. Meselâ şimdiden, temliki tasarrufları önleyen madde yeter siz görülmektedir. Gerçekten, daha 27 Mayısta reform ihtimalini görerek arazilerini parçalayan ağalar, bu reformu bu şekliyle kolayca atlatabileceklerdir. Bu yüzden, hiç olmazsa 27 Mayısa kadar geriye gidecek bir, "makable şümul" maddesiyle tasarıdan önceki temlik işlemlerinin de yasaklanması gereklidir.

Şahin basın toplantısında
Ana dava : Toprak ana

İkinci tenkit konusu kadastroya fazla öncelik verilmesidir. Yurdumuzda kadastro işinin ne kadar yavaş yürüdüğünü bilenler, reformun da aynı gidişe ayak uydurmasından korkmakta ve komşu ülkelerde kadastro olmadığı halde uygulanan pra tik toprak reformu örneklerinden bahsetmektedirler. Kamulaştırmada, özellikle Doğuda, alıcı bulamayan on binlerce dönümlük kurak arazilerin sahiplerine lüzumsuz yere fazla para ödenerek ,eski toprak ağasını apartman ağasına çevirmekten de korkulmaktadır.

Bir tenkit konusu da, yıllık bütçelere 100 milyon lira konularak hal li düşünülen finansmanın Bütçe Komisyonunun kontrol ve insafına kalması ihtimalidir.

Aydınlar + Ağalar = Statüko

Bir toprak reformu, elbette ki tartışılmadan, bünyeye en uygun şek li aramak amacına matuf fikir mücadeleleri olmadan çıkarılamaz, çıka rılmaması gerekir. Nitekim, Tasarının Meclise verilmesiyle tartışmalar hızını artırmıştır. Bütçe Komisyonunda Ağırnaslı ve Ahmet Şener tarafından ortaya atılan teklif yeni bir fikirdir. Teklifte, toprak sahiplerinin "değer beyanı" yapmaları istenmiştir. Buna göre, vergiden kaçmak için düşük değer beyan edeceklerin arazileri kamulaştırılabilecek. kamulaştırmadan kaçmak isteyerek yüksek değer gösterenlerden ise yüksek- vergi alınarak, kamulaştırmanın finansmanı sağlanacaktır.

Önümüzdeki günlerde bu çeşit başka teklifler olabilir. Bunlar, yapıcı olduğu oranda sevinçle karşılan malıdır.

Ancak, Bakanın basın toplantısının ertesi günü Egeli ve Güneyli ağa lardan gelen - Doğudaki ağa, kurak toprağına, müşteri bulabileceği için reforma pek karşı değildir - şiddetli tepki, dikkatle tahlili gereken bir nok tadır. Gazetelere verdikleri demeçlerde görüldüğü gibi, gerek Güneyli, gerekse Egeli ağalar hemen birleşerek, reform aleyhindeki koalisyonu kuruvermektedirler.Üstelik, böyle bir teşebbüs halinde, "devletin asayiş kuvvetlerinin çıkacak hâdiseleri önleyemiyeceği" tehdidini savurarak!.. Bu tehdit en güzel şekilde, yine bir ağa olan Diyarbakır YTP milletvekili Recai İskenderoğlu - kendisi 18 bin dönüm araziyi elinde bulundurmaktadır - tarafından tahlil edilmiştir. İskenderoğlu :

"— Bir hadiseden bahsediyorlar. Benim üç köyümde 200 ev vardır ve 1600 kişi yaşar. Eğer bir hâdise olur sa, bir kişi olarak ben mi mahvolurum, yoksa 1600 kişi mi? Eğer ağa olarak hâdise çıkartmaya kalksam, parçalanan ben olurum... Bu bir mugalatadır. Hâdise falan olmaz" demiş, palavrayı yıkıvermiştir.

Meclis dışındaki ağalar tehdit ve ithamlarını savuradursunlar, asıl göz den kaçırılmaması gereken Meclis içindekilerdir. Meselâ, nerede toprak

Reformu varsa orada boygösteren Ada nalı Cavit Oral ağa, şu günlerde, Ta--- Bakanı Turan Şahinin peşini bırakmamaktadır. Üstelik, Cavit Oral gibi büyük toprak sahibi veya toprak sahibinin nüfuzu ile milletvekili seçilmiş olan politikacıların Meclisteki sayısı bir hayli yüksektir. CHP - kendi içindekiler de dahil olmak üzere - bu baltalama gayretlerine karşı çok dikkatli olmalıdır. Gerçi CHP içindeki reform aleyhtarları İnönünün ağırlığını koyması karşısında açıkça bir şey yapamıyacaklardır, fakat varlıkları hiç bir zaman unutulmamalıdır.

Toprak Reformu, görüldüğü gibi, Sosyalistlerin ümitsizlik ifade eden deyimi ile "Hükümet barajı"nı, onların hiç ihtimâl vermemesine rağmen asmış ye Meclise gelmiştir.

Bir diğer tehlike de, bugüne kadar Hükümetin ve CHP' nin bu konuda uyutma politikası uyguladığını ileri süren aydınların gerçeği teslim de gecikmeleri ve CHP'yi tenkit edeyim derken ağalarla aynı paralele düş meleridir. ? Türkiyedeki toprak reformu taraftarları samimi iseler, toprak reformunun şu veya bu parti tarafından, şöyle veya böyle bir düzende yapılmasına değil, sadece, "gerektiği gibi yapılmasına" önem vereceklerdir. Şu anda iktidarda bulunan güçlü bir parti "Toprak reformu yapacağım" demektedir. O halde, reformdan yana olanların yapacakları iş yapıcı olmayan tenkitlerde ısrar ederek bu işi önlemek isteyen toprak ağalarını kuvvetlendirmek olmamalıdır. Böyle sakat bir tutumun sonucu, sadece ve sadece, toprak reformunun gerekçesinde pek güzel ve cesurane çizilen sefalet statükosunun devamı olacaktır.

1965 Türkiyesinde, "herkes yerini almalı" fikrine sarahat vermelidir. Toprak ağaları, "istemezük" fik rinde olduklarını - "nazikane" - açıklamışlar ve yerlerini almışlardır. CHP ise fikrini "yapacağım" diyerek açıklamış, içindeki muhafazakâr unsurlara göre emrivaki sayılabilecek bir yere gelmiştir. AP da lideri Demirelin salı günü Grupta yaptığı konuşma ile "toprak taksimi" ne karşı olduğunu kamu oyuna açıklamış ve o da - tabiî ağaların cephesinde - yerini almıştır.

İlerici, atatürkçü bütün aydınlara düşen, doktriner endişeleri işe karıştırmadan, "toprak reformu tartışması ve mücadelesi" nde destekleyecekleri cepheyi seçmektir...

Dış Politika

"Vaşa Zdoroviye!"

(Kapaktaki misafir)

O gece, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kabul salonunda neşeli ve canlı bir hava esiyordu. Gözler iki insanın üzerindeydi ve çok kimse bu iki kişinin yüz hatlarından manâlar çıkarmaya çalışıyordu. Çıkarılan mâna hep iyimser oldu. İnönü de, misafiri Podgorniy de samimi bir dostluk havası içindeydiler.

Kabul resmi, Senato Başkanı Enver Aka ile eşinindi. Akaların tatlı kızları Gülsün Aka ile yakışıklı oğulları Hasan Aka anne babalarıyla birlikte ev sahipliği yapıyorlar, hem rus misafirlere, hem de diğer davetlilere, senatör ve milletvekillerine, yerli, yabancı gazetecilere ellerinden gelen ikramda bulunuyorlardı. Yemekler mükemmeldi, şaraplar ve votka da iyiydi. Ama, Tekelin yerli viskisini içenler yüzlerini azıcık buruşturuyorlardı. Onun için, viskiye pek rağbet olmadı. Buna mukabil votkacılar ekseriyetteydi ve bunlar birbirlerine rusca "Vaşa Zdoroviye = Şerefinize" diyerek kadehlerini yudumluyorlardı. Bir davetli gülerek:

"— Eee, rus heyetinin şerefine kabul resminde de böyle olur" dedi.

İnönü ve Podgorniyden sonra gözler bir başka ve yeni simayı takip etti: Süleyman Demirel. Demirelin, Aka tarafından evvelce verilmiş olan ziyafete gelmemesi dikkati çekmişti. "Amerikalı patronları izin vermedi" diye alay ediliyordu. Bu defa gelip gelmeyeceği bilinmiyordu. İnönünün davete gelmesinden bir çeyrek saat kadar sonra A.P. Genel Başkanı smokinini giymiş olduğu halde - davet, gündelik kıyafetleydi! - esiyle birlikte salondan içeri girdi ve tabii dikkati çekti.

İnönü ve Podgorniy salonda şöyle bir dolaştıktan, çeşitli gruplarla şakalaştıktan sonra ortadaki büyük bir masanın etrafına oturdular. Yanlarında Senato ve Meclis Başkanlarıyla Rusyanın Ankaradaki mesut Büyük Elcisi Rijof ve eşleri vardı. Demirel biraz sonra buraya davet olundu. İnönü Podgorniyin yanındaki yerini A.P. Genel Başkanına bıraktı ve Fuad Sinmenden öteki parti başkanlarının nerede bulunduğunu sordu. Sirmen, Ahmet Oğuz (C.K.M.P.) ile Ekrem Alicanın (Y.T.P.) orada olduklarını söyledi. Demirelin Podgorniyle hasbıhali bittikten sonra Ahmet Oğuz rus misafirle bir süre konuştu. İki lider de rus heyetinin başkanıyla samimi, fakat ciddî ve olumlu görüşmeler yaptılar. Buna mukabil Ekrem Alican davete icabet etmedi. Y.T.P. nin buruk Genel Başkam salonun bir köşesinde, yanında yâr-i vefakârı talihsiz Raif Aybar ve başka bir kaç Y.T.P. li ile

Podgorniy şerefine verilen bir resmi kabul
Türk misafirperverliği

eşleri olduğu halde - bilindiği gibi, bu Y.T.P. li nesli gittikçe tükenmektedir - oturuyordu, daha doğrusu kasılıyordu.

Ama tabii bu, rus heyetinin son gecesini karartan bir facia olmadı. Hatta ruslar. Alicanın mevcudiyetinden, her halde pek haberdar dahi olmadılar. Podgorniy İnönüden müsaade istediği zaman saat gece yarısına yaklaşıyordu. Herkesin çehresinden, ziyaretin bir başarı olduğunu okumak kabildi.

Barış çağı

Sovyet Parlâmento Heyetinin Türkiyeyi ziyareti bütün dünyada derin yankılar uyandırdı. Dışarda ve içerde bu ziyaretle ilgili olarak çeşitli yorumlar yapıldı. En sağdan kan kırmızı sola, türlü uçlarda türlü değerlendirmelere varıldı. Türkiyenin NATO'dan ayrılması ihtimâlinden başlanarak, Bağımsız bloka yanaşmaya kadar türlü alternatifler ileri sürüldü. Son aylarda birdenbire yoğunlaşan türk - sovyet münasebetlerini, Kıbrıs meselesinin patlak vermesi üzerine, Doğu blokuna verilen geçici bir prim olarak kabul edenler oldu. Ama bu konuda en doğru teşhis bir yerli yayın organında değil, İngilterenin ünlü gazetelerinden bağımsız Times'da yer aldı. - Yazının sahibi Allahlık Türkiye Muhabiri değildir. O, halen burada bulunmamaktadır. Tefsirin değerli olması da bundan doğmaktadır -. Bu gazetede Podgorniy başkanlığında bir Sovyet parlâmento Heyetinin Ankarayı ziyareti, iki ülke arasındaki müstakbel yakınlaşmanın bir denemesi olarak değerlendirildi.

Times'e göre, Batının Kıbrıs meselesine gerektiği kadar ilgi göstermemiş olması, Podgorniyin Ankara ziyaretini kolaylaştırmıştır. Ama tek sebep bu değildir. Birçok Batı ülkesinin Moskova ile iyi münasebetler kurması üzerine Türkiye de aynı yolu seçmiştir.

Times, "iki ülke arasındaki münasebetlerde er geç bir yumuşama olacaktı" diyerek, bundan önce türk-sovyet münasebetlerinde görülen gerginliğin nedenlerini şu espri ile ortaya koymaktadır :

"Stalinin türk toprakları üzerindeki iddiaları Türkiyede Rusyaya karşı öylesine büyük bir şüphe yaratmıştır ki bir ara türk gümrük memurları Larousse'a - Larousse bir fransız sözlüğüdür - bile el koymuşlardı."

Gerçekten Sovyet Parlâmento Heyetinin Türkiye ziyaretinde güttüğü başlıca amaç, Stalin devrinde, ruslara karşı duyulan bu, Larousse'a bile el koydurtacak kadar köklü şüphenin üzerine bir sünger çekmek, hiç değilse yıllanmış, dal budak salmış menfi hisleri bir dereceye kadar da olsa hafifletmek olmuştur. Yani, anlaşılan, türk - sovyet münasebetlerinde Kremlinin politikası uzun vadelidir. Nitekim Sovyet Rusyada bugün dördüncü adam olarak kabul edilen ve bu bakımdan sözleri büyük önem taşıyan Podgorniy, Türkiyedeki şüphelerin membaına yerinde bir teşhis koyarak, Esenboğaya ayak bastığı andan itibaren sık sık aynı şeyi tekrarlamıştır :

"— Rusyanın Türkiyeye karşı hiç bir iddiası yoktur!.."

Çay ve sempati

Ancak bu sözlerle murad edilen, sadece Sovyetlerin Türkiyeden toprak talebi olmadığını belirtmek değildir. Zira Kremlinde, bunun modasının geçmiş olduğu gayet iyi bilinmektedir. Şimdi ortada Türkiyenin Batı bloku ve özellikle NATO ve Amerika ile münasebetleri gibi söz konusu edilebilecek bambaşka meseleler vardır. İşte Podgorniy "Rusyanın Türkiyeye karşı hiçbir iddiası yoktur derken, Stalin devrinde körüklenen menfi hislerin yanısıra, zihinlerinde çöreklenen bu tip istifhamları da sümek istemiştir.

Nitekim yüksek kademede yapılan temaslarda bu meseleler hiçbir zaman açıktan söz konusu olmamıştır. Podgorniyin Ankara ziyaretinde ifadesini bulan Kremlin politikası şimdilik Türkiyeden hiçbir şey istememek ve münasebetleri sadece iyi komşuluk ve dostluk esasları üzerine bina etmektir. Yani Kremlin açısından atılmış bulunan ilk adım, sadece buzların, çözülmesi yolundadır.

Tabii Moskovada, Türkiyenin NATO'dan ayrılması veya Batı ile münasebetlerimizin gerginleşmesi istenmiyen şey değildir ama, fazla hayalperest olmıyan Kremlin yöneticileri bunun imkânsızlığını görerek, şimdilik çabaların daha çok buzların çözülmesi yolunda teksif edilmesini uygun bulmuşlardır.

Podgorniy ve İsmet İnönü yanyana

Akıllı düşman aptal dosttan iyidir.

İşte bu sebeple, Türkiyede kaldığı süre boyunca, Sovyet Parlâmento Heyeti Başkanı Podgorniyin gayretleri Türkiyede komünist umacıyı silmek ve bunun yerine sevimli bir kuzey komşusu ikame etmek yolunda oldu. Özellikle İstanbul ve izmir gezilerinde bol bol gülümsedi, espri yapti. Efesi gezerken, "Bu büyük şehri yaratan muhayyilelerin Meryem Ana efsanesini yaratması da normaldir" dedi. Hatta Meryem Ananın evini gezip "Hacı" bile oldu! İstanbula metro vaadinde bulundu, tanıştığı her valiyi, her belediye başkanını Rusyaya davet etti. Hirfanlıda hiç tanımadığı bir eve, tıpkı Başkan Johnson gibi, girip kahve içti. tatlı

Podgorniy ve Erkin operada

Müzik ziyafeti

tatlı sohbet etti. Hatta, buzdolabından teype kadar herşeyi olan evsahibi genç teknisyenin üç odalı bir evde sadece karısıyla yaşamakta olduğunu görünce, hayretini gizlemedi. İşçilerle sohbet etti, birlikte yemek yedi ve doğrusu, isteğine erişti: Moskovaya dönmek üzere, on gün önce kendisini Esenboğaya bırakan İlyuşin tipi uçağa binerken, "Kubbede hoş seda" bırakmağı başarmıştı.

önemli elan, iştir!

Ancak birbuçuk haftadır Türkiyede, Kuzeye doğru esen ılık rüzgârın nedenlerini sadece Podgorniyin tatlı tebessümlerinde, esprilerinde ve onunla ilgili davetlerde aramak doğru değildir. Gerçi bunlar Rusyaya karşı Ankarada iyimser bir havanın belirmesinde faydalı unsurlardır ama, asıl faktör, Podgorniyin son bir yıl içinde türk dış politikasında birinci derecede önem kazanan Kıbrıs meselesi ile ilgili sözleridir. Kremlin. Türkiyenin bu- konudaki hassasiyetine yerinde bir teşhis koymuş ve Podgorniyi ona göre "brife" etmiştir.

Sovyet Parlâmento Heyeti Başkanı Türkiyede kaldığı süre boyunca gerek yüksek kademede yaptığı temaşlarda, gerek basına verdiği demeçlerde ve gerekse halkla münasebetlerinde, üstü kapalı bir şekilde de olsa. Kıbrıs meselesinde Sovyetlerin türk tezini destekliyecegini imâ etti. İşte Sovyetlerin uzun vadeli politikasına karşılık, bu münasebetlerin Türkiye açısından yapılacak bir değerlendirmesinde en önemli gelişmeyi bu husus teşkil etmektedir.

Podgorniy, Başbakan İnönü ile yaptığı ilk görüşmede. Kıbrısın Türkiye veya Yunanistana ilhakının Adanın NATO'nun bir parçası haline gelmesi anlamını taşıdığını, oysa bunun Moskovada hiç istenmiyen bir çözüm yolu olduğunu söyledi. Parlâmentoda ve Dışişleri komisyonların da ise bağımsız bir Kıbrıs Cumhuriyetinin ancak Adada bulunan türk ve rum cemaatlerinin kanuni haklarına saygı prensibinin ışığı altında gerçekleşebileceğini ifade etti. Bu ise Türkiyenin Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna getireceği, iki ayrı milli cemaatin varlığı esasına istinad eden "Federasyon" tezinin Kremlinin en yetkili ağızlarından biri tarafından savunulmasından başka birşey değildir: Aradaki fark, Podgorniyin "Federasyon" kelimesini kullanmamış olmasından ibarettir. Nitekim, sovyet - türk münasebetlerindeki bu umulmadık iyi gelişmeden telâşlanan Kıbnstaki Komünist Akel partisi derhal Moskovaya bir heyet göndermiştir. Heyetin görevi. Kremlin yöneticilerinden, Podgorniyin Türkiye ziyaretinde "İki ayrı milli cemaat" deyimini kullanıp kullanmadığını sormaktır.

Oysa haftanın başlarında Salı günü Anadolu Ajansına bir demeç veren Podgorniy, kelimelerin üzerine basa basa, Kıbrıstaki "İki ayrı milli cemaatin kanuni hakları" ndan balı setmiştir ki bu sözler Moskovanın dondurucu soğuğuna rağmen, Akelcilerin hararetlerini bir hayli yükseltecek niteliktedir.

Akelcilerin bilmedikleri bir başka husus da, Podgorniyin, Anadolu Ajansına bu demeci vermeden önce İnönüye, Kıbris konusundaki rum tezi ile ilgili olarak söylediği sözlerdir. Heyet Başkanı, Başbakanlığa yaptığı veda ziyaretinde, söz Kıbrıs meselesine intikal ettiğinde, gayet sakin bir tavırla gülümseyerek şöyle demiştir :

"— Rumlar Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda self-determination istiyeceklermiş. Bu ne self-determihation'u? Eğer bu, bağımsızlık için ise, daha önce bu hakkı almışlardı. Onlar bağımsızlık değil, Enosis istiyorlar. Buna kesin olarak kaniyiz..."

Kuzeyde yenilik.

İzmir ve İstanbul gezilerinden sonra Sovyet Parlâmento Heyeti Başkanının İnönü ile yaptığı görüşme, birbuçuk haftalık ziyaretin bir bilançosu niteliğinde oldu. Haftanın başlarında Salı sabahı Başbakanlıkta yapılan bu görüşmeye -Sovyetler Birliği Dışişleri Bakan, Yardımcısı Lapin ile Rusyanın Ankara Büyük Elcisi Rijof da katıldılar. Podgorniy, Başbakan İnönüye, ziyaretinin panoramasını şöyle çizdi :

"— Türk halk tabakaları ve sınıfları ile temastan büyük memnuniyet duydum. Bunu ifade için başka kelime bulamıyorum. Heryerde türk - sovyet dostluğunun çok arzu edildiğini müşahede ettik. Karşılıklı arzular karşısında bunu tahakkuk ettirmemiz bir zaruret halini almıştır. Kıbrıs meselesinin Türkiye için ne derece önemli olduğunu bu seyahatimde daha iyi anladım. Bunu, dönüşümde yoldaş Brejnef. Koniğin ve Mikoyana da anlatacağım."

Podgorniy bu arada, self-determination'u öngören rum tezini yerdikten sonra, siyasi konuları bir yana iterek, İzmir ve İstanbula yaptığı gezilerden edindiği intibaları anlatmağa koyuldu. Efesi çok beğendiğini söyledi hava şartları dolayısiyle Bursa ya gidemeyişinden dolayı duyduğu üzüntüyü belirtti.

Daha sonra konuşan İnönü ise sözlerine Brejnef Kosigin ve Mikovana selâm ve İyi dileklerini bildirerek başladı. Podgorniye:

"— Seyahatiniz çok başarılı geçmiştir. Mesele her iki tarafın da iyi niyetli olmasıdır. Bu müstakbel gelişmelerin temelini teşkil eder. Karşılıklı iyiniyet olursa, münasebetler gelişme gösterir" dedi ve Kosigine cevabi mesajının hazır olduğunu; bunu yakında Rijof'a sunacağını bildirdi.

Başbakanlıkta yapılan bu son görüşmenin başlıca özelliğini konuşulan konulardan çok, samimiyet havası teşkil etti. Gerek İnönü ve gerekse Podgorniy, on gün önce karşı-karşıya geldiklerinde birbirlerine denedikleri temkinli elenseleri bir yana bırakmış, tatlı bir sohbete dalmışlar di. Söz, Mareşal Voroşiloftan, İnönünün başka ülkelerdeki dostlarından açıldı. Eski hatıralar anıldı. Bir saat kadar süren bu görüşmeden çıkarken Podgorniy son derece neşeliy di.

Podgorniy, Başbakanlığın önünde kendisini bekliyen gazeteci grupuna doğru yürüdü ve, hiç âdeti olmadığı halde, basın mensuplarını soru sormak için âdeta teşvik etti, onlarla uzun uzun konuştu.

Sonuç..

Podgorniy, Türkiyede bulunduğu süre içinde ticarî münasebetlerle ilgili olarak birkaç yuvarlak cümle dışında tek lâf etmedi. NATO, CENTO, Çok Taraflı Nükleer Güç -MLF-gibi konulara değinmedi bile. Bu ziyarette Sovyetler Birliğinin tek ama cı, buzların çözülmesiydi. Bu husus, bir ölçüde de olsa, gerçekleşti.

Türkiye açısından ise önemli olan, Kıbrıs meselesinde Komünist bloku kazanmaktı. Bu husus da hiç değilse vaad bakımından gerçekleşti. Gerçi Türkiyede, bu arada, sadece bir talihsiz sızma yüzünden bir gazetede Türkiyenin "Çok Taraflı Nükleer Güç" e katılmıyacağı açıklanmıştı ama, bu husus daha 20-25 gün önceden Moskovada - ve Washington'da - zaten biliniyordu. Ayrıca bu tasarıyı reallze etmek üzere Washington'da kurulmuş bulunan teşkilât da diğer NATO ülkelerinin takındıkları menfi tavır sebebiyle dağılmış bulunuyordu.

Türkiye ve NATO üsleri meselesine gelince, şimdilik Türkiyede ne füze rampaları vardır ve ne de diğer atom silâhları... Bu konuda Türkiyenin söylediği, mevcut olmayan birşey için taahhütte bulunulamıyacağıdır. Yani ileride, o da gerektiği takdirde, Anadoluda bu rampalar kurulabilir de, kurulmıyabilir de.. Bu, tabii biraz da, Rusyanın güvenlik konusunda Türkiyeye vereceği intibaa bağlıdır. Ayraca, Türkiyenin dış politikasında keskin bir viraj hiçbir şekilde söz konusu değildir. Yapılan sadece, Batı blokuna mensup diğer ülkelerin Sovyetlerle kurdukları iyi ilişkilerin Türkiye için de denenmesinden ibarettir.

Ticari ve İktisadî münasebetlerin yeniden düzenlenmesi ve ihya edilmesi konusu Şubat ayında, Moskovaya gidecek bir türk ticaret heyeti tarafından ele alınacaktır. Gerçi, siyasi gelişmelere paralel olarak, kuzey komşumuzla olan ticari ilişkiler de gelişecektir ama bu, Türktyenin, Millî Savunma masrafları da dahil olmak üzere, yılda 500 milyon dolar yardım gördüğü Amerika ve diğer batı ülkelerine dirsek çevireceği anlamını taşımamaktadır.

Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin, bundan bir süre önce Moskovaya hareket ederken, "Elimizde bir fener, karanlıklara doğru ilerliyoruz. Fener etrafı aydınlattıkça Türkiyenin dış politikasına yenilikler gelecektir" demişti. Sovyet Parlâmento Heyetinin Türkiyeyi ziyaretinden çı karılaibllecek sonuç, artık ortalığın yavaş yavaş ışımağa başlamış oldu?ğudur.

Podgorniy Çankayada Gürsel ile
İnsanlar konuşa konuşa anlaşır

ENERJİ

Sanayi

Çifte sahipli düşük

geçen haftanın sonunda Cumartesi günü Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesinin azametli binasının önünden geçenler, o büyük binanın yüksekliği ile boy ölçüşürcesine yükselen bir çelik direkle karşılaştılar. Birçoklarının aklına hemen, son yıllarda Anadolunun her yanını kuşatmaya başlayan elektrik hatlarının bir kolunun da Ankara şehrinin içersinden geçirileceği ihtimâli geldiyse de durumu soruşturanlar gerçeği hemen öğrendiler. Aslında, dikilmekte olan bu yüksek elektrik pilonu Fakültenin salonlarında açılan bir sergiye aitti. Sergî ise Türk Elektrik Mühendislerinin tertiplediği İkinci Teknik Kongre münasebetiyle açılmıştı ve memleketimizde yapılmakta olan **elektrik** endüstrisi mamullerini halka göstermeyi amaç güdüyordu.

Herşey, Cumartesi sabahı Başbakan İnönünün Fakültenin büyük salonuna coşkun alkışlar ve sevgi gösterileri arasında girmesiyle başladı. Salon ve önündeki hol, iğne atsan yere düşmeyecek kadar dolmuştu. Sonradan bu kalabalığın nedeni anlaşıldı; elektrik mühendislerinin Ankarada 500 kadar olduğu, bunların tamamının törene gelmeyeceği hesaplanırsa, davetlilerle beraber olsa olsa 7-800 kişi dolaylarında bir kalabalığın toplanacağı tahmin edilmişti. Oysa ki kimsenin aklına, aynı gün Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesinin 29. kuruluş yıldönümü olduğu, dolayısiyle öğrenciler tarafından aynı salonda başka bir tören tertiplendiği gel memişti.

Beklenmedik bir kalabalıkla dolu salona giren İnönü, başlangıçta bunların hepsini elektrik mühendisi sandıysa da, sonradan kendisine durum izah edildi ve Başbakan, elektrik mühendislerine ışık tutan konuşmasında öğrencilerin bu mutlu günlerini de kutlamakla sözlerini tamamladı.

İnönünün konuşması gayet iyi hazırlanmıştı, yurdun bu güzide elemanlarına, özellikle endüstri alanında hizmet görenlere büyük önem taşıyan öğütler ihtiva ediyordu. Son yıllarda geniş çapta gelişmeler gösteren, fakat bir türlü istenen ve beklenen seviyede "yerli malı" karakterini iktisap edemeyen sanayi **kollarının** her an müracaat edebilecekleri bir slogan olarak İnönü şunları söyledi :

"— Biz endüstrileşmede müzmin bir hastalık içindeyiz: maliyetin pahalı olması ve kalitenin birinci dereceye varmamış olması... Bu hastalıktan kurtulmadıkça kalkınma ve ilerleme mümkün olmayacaktır. Bütün iktisatçılara ve bütün mühendislere ve bu arada kongreden istifade ederek sizlere bu hastalığı hatırlatmak isterim."

Açılış törenindeki intizamsızlığın -tertip heyeti, suçu Fakültenin Dekanına, Dekan ise öbürlerine atıyordu- müsebbipleri kim olursa olsun, İnönüden sonra kürsüye gelen Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanı Hüdai Oralın yapıcı ve heyecanlı konuşması davetlilere salonun sıkıntılı havasını bir anda unutturdu. Gerçi Bakan önceden hazırladığı ve teknik olayları ve kalkınma yolunda Bakanlığının çalışmalarını ayrıntılarıyla açıklayan konuşmasını yapamadı ama, yine de olumlu bir hava yaratmayı başardı.

Oraldan sonra Sanayi Bakanı **Mu-**

İsmet **İnönü Elektrik Kongresinde Hüdai Oral ile** birlikte
Bir zemin ve zaman meselesi

ammer Erten konuştu.

Gürültü koparan tebliğ

Kongrede tam 22 tane tebliğ okundu. Bunların içersinde teknik eleman ihtiyacından kalkınma plânına, televizyon konusundan dizel santrallarına kadar çok çeşitli konular yer alıyor ve tebliğ sahipleri, ellerinden geldiği kadar etraflıca ele aldıkları konuların inceliklerine girmeye çalışıyorlardı. Bu konulardan en fazla ilgiyi çekenler arasında özellikle köy elektrifikasyonu, Türkiyede televizyon şebekesinin kurulması, elektrik makineleri ve cihazları endüstrisinin bugünkü gelişmesi ve geleceği konuları sayılabilir. Gerçekten de bu üç konu kongrenin üzerinde en çok söz alınan ve tartışılan konulan arasındaydı. Ama Pazar sabahı okunan bir tebliğin öğleden sonra da süregelen tartışmaları bunların hepsini bastırdı..

Konu, son aylarda üzerinde hadsiz hesapsız mürekkep harcanan, teknisyenlerin olduğu kadar - hattâ onlardan çok - politikacıların dilinden düşmeyen bir büyük projenin memleket gerçeklerine uygun olup olmadığıydı. Bahis konusu proje Keban barajı ve hidroelektrik santralı projesiydi. İki elektrik mühendisi - Suzi Örnekol ile Hüseyin Pekin - kafa kafaya vermişler, bir süre önce Amerikan Ebasco müşavir mühendislik firmasına yaptırılan Keban barajı fizibilite raporunu inceledikten sonra, bir de dünyanın en hatırı sayılır finansman müesseselerinin kabul ettikleri ekonomik mukayese kriterlerini sıralayarak bu kriterlere göre Kebana rakip olabilecek başka bir enerji kaynağının - meselâ bir termik santralın - yurdun ekonomik kalkınmasına topyekûn ne ölçüde fayda sağlayabileceğini hesaba vurmuşlardı

İşte büyük gürültüyü koparan tebliğ de bu suretle ortaya çıkmıştı. Aslında kongreyi tertipleyen Elektrik Mühendisleri Odasının Yönetim Kurulu, Keban konusunda elektrik mühendislerinin görüşünü aksettiren bir genel etüd hazırlamak üzere yaz aylarında bir komite toplamış ve beş-altı mühendisi bu işle görevlendirmişti. Ancak, bir kısım üyelerin fazla meşgul bulunmaları, konunun ise "gürültü çıkaracak" cinsten oluşu yüzünden ortaya çıka çıka Örnekol ile Pekinin tebliği çıkmış, bu da. Yönetim Kurulunun başlangıçtaki tutumunun tersine, Odanın görüşü olarak değil, hazırlayanların kişisel görüşleri olarak yayınlanmıştı! Tebliğin vardığı sonuç, Kongrenin pek uysal geçen havasını bir anda elektriklendirmeye kâfi geldi. Buna göre, Keban santralını yapmak yerine, Kebanın ilk yatırımı olan 3 milyar 132 milyon lirayla buna eşdeğer termik santralın ilk yatırım ihtiyacı olan 1 milyar 309 milyon lira arasındaki farkı endüstri alanında yapılacak yatırımlara tahsis etmekle sağlanacak faydaların sadece Kebanın yapılması haline oranla her faiz haddi için açıkça daha büyük olacağı hemen görülmektedir. Bütün bu yargıya götüren hesaplar en önde gelen ve Türkiyeye yardım yapmakta olan finansman kurumlarının metodlarına tam uyacak bir yoldan yapıldığı için en ufak bir itirazın mümkün olamıyacağı da gayet açıktı.

Boşa çıkan tertip

Pazar sabahı Örnekolun tebliği okumasından sonra bir aleyhte ve bir de lehte konuşma yapıldı. Müzakereye artık kapanmış gözüyle bakılmaktaydı ki, öğleden sonra Elektrik İşleri Etüd İdaresinden ve Devlet Su İşlerinden Keban Barajı projesiyle ilgileri bilinen kalabalık bir grupun Kongreye geldiği ve bu konuda "tekrlr-i müzakere" istediği görüldü. Başkanın isteyenlere söz vermesi üzerine, üyelerden başka, hariçten bazı politikacıların ve inşaat mühendislerinin konuşmaları dinlendi. Söylenenler, şimdiye kadar kongrelerde, radyolarda, hata mahalli parti ocak toplantılarında söylenenlerden başka birşey değildi. Tebliği hazırlayanlarla onları destekleyenlerin konunun halk oyu önünde bir defa da ünlü ve yetkili ekonomistlerin katılmasıyla enine boyuna tartışılması ve ondan sonra kesin bir yargıya varılması yolundaki teklifleri ilgiyi üzerine çekti.

Şimdi beklenen, Elektrik Mühendisleri Odası Yönetim Kurulunun vakit geçirmeden böyle bir "açık oturum" u tertiplemesi ve buna Türkiyede otoritesiyle tanınmış teknisyen ve iktisatçıları da çağırarak dâvayı kesin bir sonuca ulaştırmasıdır. Bu arada Enerj ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının da Barajı ihaleye çıkarmağa hazırlandığı yapılan ilânlardan onlaşılmaktadır. Herhalde, "çok geç" olmadan bir kesin karara varılması ve halk oyunda Kongre sırasında beliren soruların karşılığını bulması ısrarla beklenmektedir.

Kongrenin en cazip yönlerinden birisi de, Ticaret ve Sanayi Odaları ile Ticaret Borsaları Birliği tarafından salonun holünde kurulan yerli elektrik malzemesi sergisiydi. Elektrik kablolarından ampule, televizyondan dikiş makinesine varıncaya kadar çok çeşitli sanayi mamullerinin teşhir edildiği bu sergide en çok seyirci toplayan, bir radyo firmasının kurduğu "closed circuit = kapalı devre" sistemine göre çalışan televizyon tesisiydi Herkesin kendisini cihazın ekranında görebilmek için sıraya girdiği bu pavyondan başka çeşitli ev eşyalarının ve elektrikle çalışan âletlerin gösterildiği tam ölçüdeki bir ev de büyük bir ilgiyle izleniyordu. Yerli sanayiin yüzdeyüze yakın bir oranda gerçekleştirdiği transformatör ve motörlerin de son yıllardaki gelişmesi memnunlukla izlendi. Çanakkaledeki fabrikanın yaptığı izolatörlerin elektrik alanında büyük bir boşluğu kapattığı görülüyordu, yerli ampuller artık ithâl malını aratmayacak bir durumdaydı. Hele binanın dışına dikilen ve gelip geçen herkesin dikkatini üzerine toplayan yüksek pilon. kalkınma çabası içinde bulunan Türkiyede özellikle uzak mesafelere elektrik enerjisinin taşınmasın da çok büyük bir anlam taşıyordu. Şimdiye kadar bu gibi direkler için Amerikaya, İtalyaya, İngiltereye nice milyonlar su gibi akıtılmıştı. Nihayet Ânkarada Çiftlik yakınında bir galvanizleme tesisi kurulmuş ve yapılan hava hatlarının demirleri Karabükten sağlanıp burada da galvanizlendikten sonra yüzdeyüz türk malı olarak elektrik hatlarının inşası kabil olmuştu.

Herhalde sergiyi gezenlerin inanacakları şey, elektrik malzemesi endüstrisinin çekirdeğinin artık kurulmuş bulunduğu, böyle bir teşebbüsün memlekette büyük bir hamle yaratacağı ve bunun diğer birçok endüstri şekillerinden - meselâ otomobil endüstrisinden - çok daha verimli ve yararlı bir iş sahası olduğudur

ingiltere

Sınıf mücadelesi

Aşağıda bulacağınız yazı, bugün Batı Avrupanın neyle meşğul olduğunu, hangi meselelerin halline çalıştığını, halkının ve idarecilerinin kafalarında nelerin yaşadığını anlatmaya çalışan bir seriye dahildir. (Bk. AKİS, sayı 550, *551) Bu seri yeni yılın arefesinde Avusturya, Almanya, Fransa ve İtalyada bir gezi yapmış olan Başyazarımız Metin Tokerr tarafından hazırlanmıştır.*

Bu *haftaki yazısında Metin Toker İngilterede cereyan eden inanılmaz bir sınıf mücadelesinin hikâyesini anlatmaktadır.*

Hâdiseyi ilk, amerikanın meşhur tefsircisi Alsop ortaya attı. Alsop'un ifadesine göre bugün İngilterede İşçilerle Muhafazakârlar arasında cereyan eden mücadele bir fikir ve prensip tartışması olmaktan çok bir "kravat savaşı" dır.

Kravatın İngilterede manâsı büyük, kravatın renkleri, onu takan kim senin şahsiyetini hatta geldiği kökü belirtiyor. Bütün kolejlerin, üniversitelerin ve hatta askeri birliklerle çeşitli müesseselerin kendi renklerinde kravatları var. Onu birbirinin boynunda görenler hemen aynı kaynaktan olduklarını anlıyorlar ve bu bir çeşit sınıf tesanüdü meydana getiriyor.

Bir nevi, bizim Galatasaraylılar veya Siyasal Bilgililer gibi...

İngilterede kravatlı okullar, aristokratların veya İşçilerin kullandıkları tâbirle "idareci sınıf" çocuklarının gittikleri, ananesi eski kolejler. Bunların en şöhretlisi, tabii Eton. Bunlara "public sohool" deniliyor. Buna mukabil "halk çocukları" başka bir sınıf okulun, "grammar sohool" un mü dâvimleri.

Alsop'a bakılırsa şimdi "grammar sohool" lular İngilterenin idaresini "public schcol" luların elinden almak üzere harekete geçmiş ve İşçi Partisinin zaferiyle bir ilk başarı elde etmiş bulunuyorlar.

Gerçekten de Harold Wilson ingilterede son zamanlarda İşçi Partisinin başına, oradan da Büyük Britanya Başbakanlığına geçmiş olan tek "grammar sohool" lu politikacı. Ondan evvelki iki lider, Attlee ve Gaitskeli birer "public school" mezunudur.

Savaş borusu

Thames nehrinin kıyısındaki heybetli Avam Kamarasının barında, bir akşamüstü, bu satırların yararına sodalı viski ikram eden, kendisi bira

içen Büyük Britanya Hükümetinin dışişlerini tedvire memur Devlet Bakanı Padley bu teşhiste hata olmadığını söyledi. Alelade bir kravat takmış olan yeni Devlet Bakanı :

"— Büyük Britanya bütün demokrasilerin en eskisidir. Halbuki Büyük Britanya hâlâ bir sınıfın idaresi altındadır. Biz, bu sınıfı imtiyazlı mevkiinden uzaklaştırmak, ingiliz vatandaştan arasında eşitliği sağlamak için işbaşına gelmiş bulunuyoruz. İşbaşında, Iskandinavyadaki sosyalist partilerin kaldığı kadar bir süre kalmamız kimseyi şaşırtmamalıdır" dedi.

Sosyalistler Iskandinavyada, aşağı yukarı yirmi yıldan beri iktidardadırlar.

Sonradan, bu satırların yazarının görüştüğü başka ingilizler Devlet Bakanının bu tahminini mübalağalı buldular ve Mr. Padley'i - bir ingiliz tâbiri ile - hayallerini gerçek sanmakla suçladılar. Bunların arasında, şimdi Muhalefet Lideri olan Sir Alec Douglas-Home da vardır. Slr Alec gene Avam Kamarasında, Kamaranın meşhur toplantı salonunun ortasından geçilerek gidilen - tabii, toplantı olmadığı zamanlar - Muhalefet Lideri odasında şöyle dedi :

"— İşçilerin, bugünkü küçük çoğunluklarına rağmen iktidarı terketmeyecekleri muhakkaktır. Kendileri için elverişli gördükleri ilk fırsatta da seçimi yenileyeceklerdir. Ama alacakları neticeyi bugünden kestirmek nasıl kabil olabilir? Nerede kaldı, yirmi yıl sonrası.."

Fakat Mr. Padley ile Sir Alec Douglas-Home'un üzerinde mutabık bulundukları husus, gerçekten işçilerin böyle bir savaş borusu öttürmekte olduklarıdır, İşçi Devlet Bakanına göre Büyük Britanyamn "İdareci sınıf" ını tahtından indirmek bir şart haline gelmiştir. Muhafazakâr Muhalefet Liderine göre ise bu, İşçilerin, başka sıkıntılarını örtmek ve halkın hoşuna gitmek için ortaya attıkları bir demagojidir.

Çiçeği burnunda iktidar

İngilterede İşçiler uzun bir muhalefet devresinden sonra İngilterede ikitdara ilk defa gelmektedirler. Bir yandan "sosyalist" adının, diğer taraftan iktidarda bulunup da gerçekten ne olduklarını gösterememenin handikapını Wilson ve genç arkadaşları hissetmektedirler. Devlet Bakanı Padley bundan dolayı partisinin İngilterede bir yirmi yıl iktidarda kalmasını şart görüyor. Gerçekten Londraya bir sosyalist hükümet yerleşir yerleşmez Borsada bir takım kıpırdanışlar başlamıştır ve bilhassa yabancı sermayenin Britanya adalarına akımı durmuştur. İsçiler bunu, dünyanın malî ve iktisadî gruplarının bir baskısı, kapitalist âlemin bir düşmanlığı olarak almaktadırlar. Ama, aynı zamanda gerçekçi de olduklarından ürkek sermayenin bir meçhul olan ken

dilerinden korktuğunu kabul etmektedirler, perçi Amerika, hükümet olarak, İşçileri sımsıkı bir şekilde desteklemektedir. Ama İşçiler Amerikanın desteklemesiyle kapitalist çevrelerin güven duymasının aynI olmadığını bilmektedirler. Onun için, ürküten umacı olmadıklarını göstermek için Iskandinavyadaki sosyalistler kadar uzun süre iktidarı ellerinde tut mayı şart görüyorlar.

Yeni iktidarın iktisadi alanda bir ileri geleni "Sermaye Iskandinavyadan kaçmıyor. Halbuki, orada da sosyalist iktidar var" dedi.

Gerçekten de ingiliz sosyalizmiyle ıskandinav sosyalizmi arasında ne prensip, ne de tatbikat itibariyle bir fark mevcutur. Bu iki sosyalizm bugünkü batılı sosyalizmin çerçevesi için dedir ve meselâ oralarda "dış ticareti devletleştirelim" tarzında ifratlı ta-

"--Attlee çok ağır bir yük devralmıştı. Harpten çıkmış olan İngilterenin, saracak çok yarası vardı. İşçiler bunları başarıyla sarmışlar, fakat kendilerini yıpratmışlardır. Muhafazakarlara ancak böyle, güzel bir İngilterenin sağlam temellerini bırakmışlardır. İngiltere bugün de yaralıdır. Ancak bunların tedavisi yeni İşçi iktidarına Attlee iktidarına mal olduğu kadar pahalıya malolmayacaktır. Aksine, bunların doğru yola girdiğini görmek ingiliz halkını İşçi Partisini daha fazla kuvvetle ve inançla desteklemeye itecektir."

Bu sözlerdeki gerçek payını bugün İngilterede kimse inkâr etmemektedir. Gerçekten de İşçiler, kendilerini ağır surette yaralayacak icraat peşinde değildirler. İktisadi ve mali sahada hemen aldıkları iki esaslı kararı şimdi hazmettirmekle meşguldürler. İktida-

Başka Silâhlar

Muhafazakârlar, işte bu çeşit güçlükleri yenmek içindir iki İşçilerin bir takım kravat oyunlarına başvurdukları inancındadırlar. Bunların aristokrat lideri Sir Alec Douglas-Home İngilterede "puiblic school" luların bir avantaja malik bulunduklarını inkâr etmemekte, hatta İngiltereyi yıllar, asırlar boyu "public school" lulann idare ettiğini kabul etmektedir. Ama bunun sebebi, "public school" larda memleket idaresine daha ehliyetli kimselerin yetiştirilmesidir. Sir Alec:

"— Public school'larda bu bir nevi öğretimdir" demektedir.

Ama Muhafazakâr Partinin lideri bu halin geçmişe ait bir husus olduğunu ilâveyi de unutmamaktadır. Bir defa, İngilterede partiler elbirliğiyle bir takım sosyal reformlar yan-

İşçi Partisi liderleri Brighton'da elele
Kravatsızlar birararda

lepler yükseltmek hiç kimsenin hatırından geçmemektedir.

İngiliz işçileri dünya bir defa kendilerini uzun, süre iktidarda görür de ne olduklarını anlarsa büyük **mali** kaynakların düşmanlıktan vazgeçecek lerini ve "ingiliz realitesi" ni kabul edeceklerini hesaplamaktadırlar.

İyimserlik sebepleri

Devlet Bakanı Padley iyimserliğinin hayalperestlik olmadığını belirtmeyi unutmadı. Gerçi İşçiler İkinci Dünya Harbinden bu yana iktidarı ilk deffa almamaktadırlar. Attlee iktidarı harbin hemen sonunda Churchillin elinden kapmıştır. Ama bu çok kısa bir zaman sürmüş ve Churchill'in muhafazakârları 1951 seçimlerinde İşçileri yenmeye muvaffak olmuşlardır. Devlet Bakanı şöyle **dedi** :

ra geçer geçmez önce ithalât mallarından alman vergiyi yüzde 15 nisbetinde arttırmışlardır, sonra da reeskont haddini yükseltmişlerdir. Amerikanın yeni ingiliz iktidarını ne kadar tuttuğu şuradan anlaşılmalıdır ki İngiltereye ithalât yapan bütün memleketler vergi artışından şikâyetçi oldukları halde Washington sesini çıkartmamış, hatta "İngilterenin. reeskont haddini yükseltmesindense bu kararı alması daha iyidir" diye İşçi Hükümeti bir de savunmuştur. Bundan sonra reeskont haddi de yükseltilince beklenen Washington'un sesini yükseltmesi olmuştur. Ama Amerikadan gene ne bir ses çıkmıştır, ne bir nefes.

Buna rağmen dünyanın büyük malî çevrelerinin Londraya karşı şüpheci bir tavır takınmaları bu çevrelerin Amerika demek olmadığını herkesin gözleri önüne çıkarmıştır.

mışlardır. Bu refomlann neticesi olarak "imtiyazlı sınıf" dan olmayan çocuklar da aynı ötekilere verilen öğretime eş değerde öğretim görmeye başlamışlardır. Sir Alec gülerek şunu ekledi :

"— Peki, "grammar school"dan çıkanlar sonra nereye gidiyorlarmış? Public school'dan çıkanların gittikleri üniversitelere değil mi? Cambridge'e ve Oxforda?. Mr. Wilson bunlardan biri değil midir?"

Mr. Wllson'un bunlardan biri olduğu muhakkaktır.

Bu, kravat savaşında İşçilerin demagoji yaptıklarını ileri sürenlerin iddialarına hak verdirecek bir noktadır. Ama İngilterede. Mr. Padley'in belirttiği gibi "demokrasinin beşiği" olan İngilterede imtiyazlı sınıfların bulunduğu ve bunların, bir nisbet dahilinde memleketin idaresine hâkim

oldukları da bir başka gerçektir. Ancak ne var ki hangi sınıftan olursa olsun, kendi sahasında yükselen herkes Kraliçe tarafından hemen "imtiyazlı sınıf"a, asiller arasına aktarılmaktadır.

O kadar ki, meziyeti çok gol atmak olan Stanley Mathews bile bugün artık Sir Stanley'dir!

Farkı az iktidarlar

Kravat hikâyesinin, yani İşçilerin "İngiltereyi sömüren sınıfın hâkimiyette son vermek" sloganının iki iktidar arasında fazla bir fark bulunmamasının neticesi bulunduğunu söy lemek de mümkündür. Gerçekten bugün Batı Avrupa memleketlerinde tutulacak yol o kadar açık ve bellidir ki iktidarda bulunanın etiketi ister sosyalist olsun, ister muhafazakâr, enin pir sonunda herkes, bir nisbet dahilinde mantığın gereğini yapmaya mecbur kalmaktadır.

İşçiler, İkinci Dünya Harbinden sonra ilk defa iktidara geldiklerinde başlıca üç sahayı devletleştirmişlerdir: Demiryolları, Kara Nakliyatı ve Çelik Sanayii. Muhafazakârlar bunlara kar-ı propagandayla işbaşına germişler, ama sadece Kara Nakliyatı ile Çelik Sanayiini devletleştirmişlerdir. İşçiler bu sefer bunu silâh olarak kullanmışlardır. Ama şimdi, sadece Çelik Sanayiini devletleştirmekle yetineceklerdir. O da ancak bir ölçü dahilinde.. Zira, Parlâmentodaki müttefikleri liberaller. Çelik Sanayiinin bugünkü durumunu beğenmemekle beraber bir devletleştirmenin de aleyhindedirler.

Görülüyor ki doktrin partileri her yerde kaybolmakta ,buna mukabil sağduyu partileri yolun ortasından ilerlemektedirler.

İşçi Partisi dış politikada da hemen hiç bir değişiklik yapmayacağını belli etmiştir. Muhafazakârlarla İsçiler arasındaki tek görüş ayrılığı, Muhafazakârların İngilterenin elinde müstakil nükleer silâh olmasını istemeleri buna mukabil İşçilerin - aslında fazla masraf oluyor diye - bu silâhları bir Atlantik Nükleer Kuvvetinin içinde eritmek taraftarı olmalarıdır. Ama asıl maksat üzerinde İsçiler de. Muhafazakârlar da mutabıktırlar: İngiltere bir büyük devlet hüvetini, elinden geldiği nisbette muhafaza etmelidir. Muhafazakârlar bunu nükleer silâhlarını paylaşılmaması yolundan temin etmeyi düşünmektedirler. Akıldaki şudur: Eğer Kızıl Çin kendi atom bombasını Hindistanın sırtını yere getirmek için kullanmaya kalkacak olursa İngiltere buna ingiliz nükleer silâhlarıyla mu kabele edebilmelidir. Nitekim bundan dolayıdır ki İşçiler de, İngilterenin "Süveyşin Doğusu"nda eli kolu serbest halde bulunmasını şart görmek tedirler. Buna bakıp "Maksut bir ama, rivayet muhtelif" demek kabildir ki bu da İngilterede her hükümetin İngilterenin menfaatlerini düşündüğü yolundaki meşhur söze hak verdirmektedir.

Johnson ve Wilson
Boynuz kulağı geçti

Ne var ki, dünyanın en büyük demokrasi tecrübesine sahip memleketinde bile partiler iktidarda ve muhalefette aynı şeyleri başka başka şekillerde söylüyorlar. Fakat icra mevkiine gelince aynı şekilde hareket ediyorlar.

Bu rejimin fazileti midir, kusuru mu, tayin etmek herkesin telakkisine bağlıdır.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Batılılar

Hareketten bereket doğar

Sovyet Başbakanı Kesiginin Wilson'un davetini kabul ederek 1965 ilkbaharında Londraya gideceği açıklanır açıklanmaz, bütün dünyanın dik kati bir kere dara Batı - Doğu ilişkilerine çevrildi. Acaba sovyet ve ingiliz başbakanları arasında yapılacak görüşme bu ilişkilerde bir iyileşmeye yol açabilecek miydi? Bu haftanın başında, dış politika yorumcularının çoğu bu sorunun cevabını araştırdı. Hepsinin birleştiği nokta, Wilson'un bir Batı-Doğu yakınlaşmasını sağlayacak en yeterli devlet adamı olduğuydu. Eğer Kosigin de Wilson kadar anlayış ve iyiniyetle davranırsa, milletlerarası alanda bir ferahlama beklemek yanlış sayılamazdı.

Yorumcuların hepsi başka bir nokta üzerinde daha birleşiyordu: Eğer Wilson bu görüşmeden önce bütün batılı devletlerin nabzını yoklar, onlarla iyi - kötü bir görüş birliğine varabilirse, elbette Kosiginin karşısına daha kuvvetli çıkardı. Fakat bu görüş birliğine varmak kolay mıydı? Buna "evet" diyebilecek bir tek yorumcu bile çıkmadı.

Gerçekten, İngiliz Başbakanı Wilson'u önümüzdeki günlerde bekleyen en önemli mesele, batılılar arasında bir ahenk sağlayabilmektir. Yeni yılın İlk üç ayı, batılı başkentler arasında hararetli bir gidiş - gelişle geçecektir. Bu gidiş-gelişlerin hepsinde tartışılacak önemli konuların başında, kurulması düşünülen ortak vurucu kuvvet gelmektedir. Onun peşinde de Almanyanm birleştirilmesi meselesi ve silahsızlanma konuları vardır.

İhtiyar kurtla şişko

Batılı devlet adamları arasındaki buluşmaların birincisi, bu ayın üçüncü haftasında Pariste yapılacak Erhard-De Gaulle görüşmesi olacaktır. Bu görüşmede en çok üzerinde durulacak konu, fransız - alman ilişkileridir. Batı Almanya idarecileri hem Birleşik Amerikanın izinde gidip, hem de Fransa ile yakın bağlar kurmanın mümkün olmadığını artık anlamış olsalar gerektir. Nitekim Erhard, Ortak Pazar içindeki tahıl fiyatları konusundaki uzlaşıcı tutumuyla ve çok taraflı vurucu kuvvet projesinde olayları zorlamaktan kaçınmasıyla, De Gaulle'e yeniden yaklaşmak istediğini göstermiş bulunuyor. Fakat buna karşılık da De Gaulle'den Almanyanın birleştirilmesi konusunda yardım bek lemektedir. Bilindiği gibi, bu yıl Batı Almanyada seçim yapılacaktır ve El-hard, seçmenlere bu konuda birşeyler yapar görünmek zorundadır. Aksi halde, zaman Sosyal Demokratların lehine işleyecektir.

Fakat De Gaulle, hiç değilse şimdilik, Almanyanın birleştirilmesi meselesini kurcalamak niyetinde görünmemektedir. Fransız Devlet Başkanı, birleşmiş bir Almanyanın Fransaya bağlı kalmayacağını anlayacak kadar akıllı bir ihtiyardır, öteyandan, Şansölye Erhard'ın Parlsten döner dönmez Bonn'da ağırlayacağı İngiliz Başbakanı Harold Wilson da alman idarecilerine bu konuda fazla yardımcı olamıyacaktır. Wilson Almanyanın tarafsız ve silâhsız bir devlet çerçevesi içinde birleştirilmesine taraftardır. Bu isteğin Bonn'da hiç rağbet görmeyeceğini söylemek için falcı olmağa lüzum yoktur.

Genel silâhsızlanmaya doğru

Bonn, Başbakan Wilson için uzun bir yolculuğun ilk durağı olacaktır. İngiliz Başbakanı Şubatta Washington'a gidip Başkan Johnson'la görüşecek, Martta Roma ve Paris] ziyaret edecek

Kosigin
Ne diyecek?

tir. Nisan sonu veya Mayıs başında Kosigini Londrada ağırlayacak olan Wilson'un ondan sonra da Moskovaya gitmesi beklenmektedir.

Başbakan Wilson'un yapacağı bütün görüşmelerde Batı-Doğu ilişkileriyle silâhsızlanma meselesinin büyük bir yer tutacağı anlaşılıyor. Gerçekten Wilson, daha muhalefette bulunduğu yıllarda bile, Doğu Avrupa ülkeleriyle, özellikle Sovyetler Birliğiyle iyi bağıntılar kurmak taraflısıydı. Macmillan 1959 yılmda Moskovaya giderek Doğu ile Batı arasındaki buzların çözülmesine büyük bir yardımda bulunmuştu. Wilson, Macmillan tarafından açılan yolda daha hızlı yürümek isteğindedir.

Wilson a göre Doğu ile Batı arasındaki buzların çözülmesi için herşeyden önce genel ve kesin silâhsızlanmanın sağlanması gereklidir. Bunun için birde plân hazırlamıştır. İyi haber alan kaynaklara bakılırsa, bu plân üç önem li noktaya göre hazırlanmıştır. Birinci nokta, 1958 Moskova andlaşmastnın, yeni bilimsel gelişmelerin ışığında, içine yeraltı denemelerini de alacak biçimde genişletilmesidir. Bilindiği gibi, yıllarca süren görüşmelere rağmen Sovyetler Birliği ve ilgili batılı ül kelerin gizli yeraltı patlamalarını önle mek için yerinde kurulacak denetleme postalarının sayısında anlaşamamaları, Moskovada içine bütün denemeleri alan genel bir anlaşmanın yapılmasını önlemişti. Oysa şimdi, bu patlamaları böyle bir denetleme olmaksızın uzaktan tespit edecek bilimsel yollar geliştirilmiştir.

Wilson'un silâhsızlanma plânının ikinci noktası, nükleer silâhların yayılmasını durduracak bir anlaşmanın imzalanmasıdır. Bu konuda çıkacak en büyük güçlük, Komünist Çinin durumudur. Gerçi şimdi Birleşik Amerikada da Komünist Çinle bu konuda; bir anlaşma masası başına oturmak eğilimi belirmeye başlamıştır ama Johnson idaresinden, hiç değilse şimdilik, böyle birşeye yanaşması beklenmemektedir. Washington'daki idareciler, bunun Komünist Çinin varlığını tanımak anlamına gelmesinden korkmaktadırlar.

Wilson planındaki üçüncü nokta da, genel ve kesin silâhsızlanmaya gidecek üç safhada geliştirilecek genel ve kesin bir silâhsızlanmadır. Bunun için de, zaman kaybetmeden, silahsız-

lanma çalışmalarını bugünkü çıkmazdan kurtaracak toplu bir anlaşma yapılmalıdır.

Pariste bir teksaslı

Wilson'un ziyaretlerinin arkasından, Başkan Johnson'un ilkbahar başında, büyük bir ihtimalle Nisan ayında, Avrupa başkentlerine yapacağı yolculuk gelmektedir. Johnson, bu gezi sırasında Londra, Paris, Roma ve Bonn'a uğrayacaktır. Bu gezide Başkanın en fazla üzerinde duracağı konu, hiç şüphesiz, çok taraflı vurucu kuvvet olacaktır. Bunun yanısıra, De Gaulle'e Birleşik Amerikanın iyiniyeti ve Avrupa devletlerinin davranış, hürlüğüne gösterdiği saygı konusunda teminat verilecektir. Bu teminatın De Gaulle'ün tutumunu değiştirmeye yetip yetmiyeceği bilinemez, fakat Fransız Devlet Başkanının çok taraflı vurucu kuvvet konusundaki tutumunu değiştirmeyeceği açıktır, öteyandan. Johnson Bonn'da da Washington'un alman politikasında hiçbir değişiklik olmadığını anlatmaya çalışacaktır. İ--in doğrusu, Almanya konusunda her kafadan bir ses çıktığı şu günlerde Şansölye Erhard'ın bunu en yetkili ağızdan duymaya büyük bir ihtiyacı vardır.

Bir Lider Doğuyor

Başbakana Wilson'un İngilterede işbaşına gelmesinden buyana üç ayı aşkın bir zaman geçti. Yeni ingiliz hükümeti, içeride hâlâ büyük güçlüklerle karşıkarşıyadır. Sir Alec Douglas - Home'dan devir alınan dış ödeme açığını kapatmak için girişilen tedbirler, ingiliz ekonomisinin üzerinde sıkıntılı etkiler yapmıştır. Fakir vatandaşlara devlet yardımı sağlamak amacıyla yüksek gelirlere konulan vergiler, bir kısım halkın hoşnutsuzluğunu çekmiştir. İş çevrelerinin ve Borsa simsarlarının oyununa getirilmek istenen sterlinin değerini korumak, başlıbaşına bir problem olarak hâlâ ortada durmaktadır.

Bununla beraber, Wilson ve ekibi *gün* geçtikçe İngilizlerin gözünde itibar kazanmaktadır. İngilterenin yeni idarecileri, önlerine çıkan güçlüklere, hiçbir oy kaygısına kapılmadan, büyük bir cesaretle saldırmakta ve kendilerine doğru gelen her tedbiri, yaratacağı kırgınlıkları düşünmeden, korkusuzca almaktadırlar. On üç yıl kendilerini yöneten Muhafazakâr Partinin çekingenliğini ve durgunluğunu hatırlayan ingilizler, şimdi dinamik bir yönetime kavuşmanın ferahlığı içindedirler.

Öteyandan, ingilterenin yeni Başbakanı Wilson milletlerarası alanda da önemli bir kişi olarak belirmeğe başlamıştır. Birleşik Amerika tarafından öne sürülen çok taraflı vurucu kuvvete karşı ortaya attığı Atlantik Nükleer Kuvveti tasarısı. Wilson'un uzlaştırıcı niteliğini bütün açıklığıyla göstermektedir. Çok taraflı vurucu kuvvet yüzünden paramparça olan Batı birliği, Wilson'un tasarısı çerçevesinde belki yeniden kurulabilir. Çünkü yeni İngiliz Başbakanı, Washington'lu idarecilerin kesin tutumu yerine, NATO üyelerinden gelecek her telkine açık olduğunu önceden belirtmiş; bulunmaktadır.

Wilson'un milletlerarası alandaki yükselişini gösteren ikinci olay da, Sovyet Başbakanı Kosiginin Londraya gitmeyi kabul etmesidir. Yeni Sovyet idarecileri, Başkan Johnson'un bir sovyet - amerikan zirve toplantısı yapılması yolunda ortaya attığı fikri soğuk karşılarken, Wilson'un davetini geri çevirmemişlerdir. Bu olay da açıkça göstermektedir ki, bugün Doğu ile Batı arasında bir gevşeme yaratabilecek nitelikteki tek batılı devlet adamı. Wilson'dur. İngiliz Başbakanı, ufukta bu bakımdan da bir ümit ışığı olarak belirmiştir.

1965 ilkbaharında yapılması beklenen Wilson - Kosigin buluşması, yeni Sovyet idarecilerinin yüksek kademeli bir batılı devlet adamıyla yapacakları ilk buluşma olacaktır. Wilson'un bu görüşme sırasında, çok taraflı vurucu kuvvete karşı ileri sürdüğü yeni tasarının Sovyetleri endişelendirecek hiçbir yönü olmadığını etraflıca anlatmağa çalışacağına şüphe yoktur. Gerçekten, Sovyetler Birliğinin bugün en çok korktuğu şey Batı Almanyanın parmağının nükleer tetiğe değmesidir. Wilson ortaya sürdüğü tasarıda bunu önlemeğe de çalışmaktadır.

Almanyanın birleştirilmesi konusunda Kosiginle Wilson ortak bir anlaşma alanı bulabilirler. Gerçekten Wilson iki Almanyanın ancak silâhsız ve tarafsız bir devlet içinde birleştirilmesini düşünmektedir. Bu düşüncenin Moskovada sempati. Bonn'da da endişe yaratığına şüphe yoktur, eğer bu yıl yapılacak Batı Almanya seçimlerini Sosyal Demokrat Parti kazanırsa. Wilson Bonn'da daha anlayışlı bir ekip bulacaktır.

Silâhsızlanma meselesine gelince Wilson'un ilk amacı, yerüstünde ve su altında yapılan nükleer denemeleri yasaklayan 1963 Moskova andlaşmasını, içine yeraltında yapılan denemeleri de alacak biçimde genişletmektir. O günden buyana görülen bilimsel gelişme, yeraltında yapılan denemelerin Sovyetlerin o kadar kuşkulandığı yerinde gözetleme düzeni kurulmadan, uzaktan anlaşılmasını sağlamıştır. Fakat şimdi bütün mesele. Komünist Çini de bu andlaşmanın içine atabilmektir .Eğer Wilson bunu başarabilirse. dünya barışına en büyük hizmeti yapmış olacaktır.

Wilson-Kosigin görüşmesinin Doğu ile Batı arasındaki anlaşmazlıkları bir çırpıda ortadan kaldıracağı düşünülemez. Fakat eğer Sovyet idarecileri de Wilson kadar gayret gösterirlerse, bu yolda önemli bir adım atılması mümkündür. İhtiyar dünya Batı - Doğu münasebetlerinde görülecek en ufak bir iyileşmeye bile muhtaçtır.

YALNIZ
U.S.ROYAL
LÂSTİKLERİNDE
CVC
VARDIR
"CVC," lâstiğin gövde ve sırtının birbirinden ayrılmasını **tamamen** bertaraf eden harika bir birleştiricidir.

Tüli 'den haberler

Geçen hafta cuma akşamı Devlet Konser Salonunda Julius Katschen'in bir konseri vardı. Sanatkârın geçen yılki konserini hâlâ unutamıyanlar bu defa da sevinçle konser salonuna koştular. Bu seneki konser Anneler Derneği yararına verildi. Dernek tarafından hazırlanan broşürler birer karanfille beraber satıldı.

Konserde bulunan seçkin kalabalık arasında Kemal Satır - Bayan Memduha Satır, ay başında evlenecek olan kızının evini hazırlamak üzere İstanbula gittiği için gelememişti - Milli Eğitim Bakanı İbrahim Öktem, İlyas Seçkin, Başbakanlık Müsteşarı Haldun Derin ve eşi Fatma Derin vardı.

İYİ BİR TEMSİLCİ -- Bir memleketi en iyi tanıtacak kimseler, şüphe yok ki kendileri tanınanlardır. İki yıldan fazla şüredir New York'taki turizm büromuzu idare eden ve şimdi Parise nakledilmiş bulunan Burhan Doğançay bunlardan biridir. Zira bir ressam olan Burhan Doğançayın resimlerine alt bir kapak yazısı, tanınmış amerikan gazetesi The Journal - American'ın haftalık Pictorial Living ilâvesinde yayınlanmıştır. Gazete Doğançayın Brooklyn'de bir köşeyi gösteren resmini kapağına koyduğa gibi içerde iki orta sayfasını da bu konuya ayırmıştır. Yazı, Doğançayın eserlerinin beğenildiğini belirtmektedir.

Burhan Doğançay şimdi bir sanat şehri olan Parise gittiğine ve zaten tahsilinin son kısmını da orada yaptığına göre her halde görevinde büyük avantaj sahibi olmaktadır. Bir yıl içinde Fransadan gelecek turist miktarındaki oynama tabii başarının asıl ve memleket için değer taşıyacak ölçüsünü teşkil edecektir.

Geçtiğimiz hafta çarşamba gecesi, memleketimizi ziyaret etmekte olan Sovyet heyeti şerefine Opera binasında bale temsili vardı. Çok kalabalık olan gecede ayrıca üst kattaki fuayede bir büfe hazırlanmıştı. Antraktta davetliler burada ağırlandılar.

Senato Başkanı Enver Aka ve eşi Chide Aka, Meclis Başkanı Fuat Sirmen ve eşi Aytenn Sürmen, Dışişleri Bakanlığı ileri gelenleriyle eşleri ve daha pek çok seçkin kimsenin bulunduğu bu temsilde, en ön sıralarda, heyet üyelerinden, kırmızı yün bir elbise giymiş bir hanım, bayan Sirmenle uzun uzun konuşuyordu. Feridun Ceman Erkin de çok güleryüzlü bir gecesindeydi. Bale sanatçıları çok başarılıydılar ve haklı olarak pek çok da alkış topladılar. Bu arada, pek formunda olan balerin Tenasüp Onat da, bilgisini arttırmak üzere gitmek istediği Rusyanın bir heyetine kendisini göstermek fırsatı bulmuş oldu.

1960 yılında yaptığı Kuzey ülkeleri konser turnesinden sonra kendisinden "Romenlerin Paganinisi" diye bahsettiren kemancı ton Voiceau. Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının 15 Ocak 1965 tarihindeki konserine solist olarak katılacak ve Lalo'nun İspanyol senfonisini çalacaktır. Prof. Lessing'in yöneteceği bu konser, Köy Öğretmenleriyle Haberleşme ve Yardımlaşma Derneği yararına verilecektir.

Dışişlerinden emekli İsmail Uşaklının kızı Füsun Uşaklı ile İzzet İşçanın oğlu Dr. Tomris Aziz İşçanın evlenme törenleri, geçen hafta içinde, Divan

Otelinde verilen bir kokteylde yapıldı. Bu vesile ile de bütün Uşaklı ailesi Divanda toplanmış oldular: Lâtife Uşaklılı, senatör Cevat Açıkalın ve eşi Rukiye Açıkalın ve başkaları...

Nur Sahir Sılan ile eşi Münevver Sılan, balaylarını geçirmek üzere on gün için Amerikaya gittiler.

Muammer Aksoyun geçen haftanın başında bir oğlu oldu. Eşi henüz hastahanede bulunan Aksoy bu arada işleriyle o kadar meşgul ki, küçükle meşgul olmağa henüz fırsat bulamıyor.

Verem Savaş Derneği yeni yıl faaliyetlerine başladı. Bu arada, 22 Ocak cuma akşamı Gar Gazinosunda verilecek bir yemeğin düzenlenmesiyle meşgul. Zengin bir piyangosu da olan yemeğin biletleri şimdiden satılmağa başlamış.

İstanbul Tıp Fakültesinde huzursuzluk devam ediyor. Prof. Şinasi Hakkı Erel istifa etmiş. Prof. Halit Ziya Konuralp ise kulis çalışmalarına devam ediyormuş.

Prof. Dr. Muharrem Koksal, iki ay için gittiği Erzurum Üniversitesi Dekanlığı görevinden döndü. Köksal ailesi, otomobillerini değiştirmeğe karar vermişler.

C. H. P. li hanımlar, Şubat ayında yapacakları çayın hazırlıklarına şimdiden başlamışlar. Düzenlenen zengin piyangonun eşyalarını, her hafta birinin evinde toplanarak, bizzat dikip hazırlıyorlar.

Hafta başlarında başkente gelen uçaklar umumiyetle İstanbulun iş adamlarını taşıyor. Bu pazartesi sabahı gelen uçak da, Antalya Nakliyat Şirketi sahibi Nuri Sipahioğlu, Ulvi Yenal ve Kâzım Özekeyi getirdi. Hepsinin kollarında yüklü evrak çantaları vardı.

"İsyancılar" isimli piyes, Üçüncü Tiyatroda büyük sükse ile devam ediyor. Her gece tamamen dolu olan salon zaman zaman âdeta alkıştan sarsılıyor. Eseri çok beğenenler olduğu gibi biraz kışkırtıcı bulanlar da var. Geçen hafta cumartesi gecesi bu salonu dolduran, kalabalık arasında Senato Başkan Vekili İhsan Hamit Tiğrel, İçişleri Özel Kalem Müdürü Kemal Palaoğlu, A.P. nin meşhur Şinasi Osması, eşi, baldızı ve bacanağı Celal Dinçer ile Dr. Hüsrev Polat varlardı.

Sergi — Almanyanın Würzburg şehrinde açılan Milletlerarası Matbaacılık Sergisine, Turizm ve Tanıtma Bakanlığımız sekiz büyük pano ile katıldı. Sergide teşhir edilen türk baskı sanatlarına ait örnekler ve bilhassa Ankarada Ajans-Türk matbaasında basılan Ömer Havyam ve Mevlânâ kitaplarıyla, orijinallerine uygun olarak yaldız ve kabartma tekniğiyle basılan türk halı, kilim ve seramikleri büyük bir ilgi ve hayranlık topladı.

Geçtiğimiz hafta cumartesi gecesi Kulüp Yaşar, her zamankine nazaran, tenhaydı. Büyük bir masa Dışişleri mensupları ile doluydu. Bu masada Coşkun Kırca ile Behçet Türemen göze çarpıyorlardı. Başka bir tarafta eski gazeteci Ümit Atay ile dostları varlardı. Atayın ısrarla dansettiği hanım, eski eşi Suna Sele o kadar benziyor ki!... İnsan, "o halde, bu kadar zahmet niye?" diye düşünüyor.

Geç vakit gelen bir grup içinde Sevinç Garan ile Bülent Garan da varlardı.

Gölbaşındaki yeni açılan Mogan Kulüp ve restoranı bilhassa pazar günleri çok kalabalık oluyor. Otomobilleri ile gelmiş birçok aile pazar günü öğleden sonralarını burada geçiriyorlar. Bazıları alt salonlarda, briç masaları başında vakit geçirirken, bazılan da yukarı salonlarda gölü seyrederek sohbeti tercih ediyorlar. Birçok genç Ankaralı hanım, pantalon ve güzel sveterlerini göstermek fırsatını da böylece bulmuş oluyorlar. Genç beylerin bazıları da âdeta pazar erkek kıyafetleri defilesi yapar gibiler. Bir de, hanımlar için, "şıklık meraklısı" derler!..

Hep Golf Kulübe gitmeyi sıkıcı bulanlardan, yüksek mühendis Necdet Egeran ile eşi Sabriye Egeran, bu pazar emekli General İzzet Aksalur ve eşi Mehveş Aksalurun evlerindeki briç partisine gitmeden evvel buraya uğradılar.

Cumartesi gecesi, Sağlık Bakanlığı mimarlarından Affan Lugat, ve eşi Ninom Lugal, evlerinde büyük bir parti verdiler. Geç vakitlere kadar eğlenilen partide Melih ve Nilüfer Sağtür, yüksek mimar Recai Akçay ve eşi, Semih Uman ve eşi Şule Uman, Sümerbank Yenişehir Şubesi Müdürü meşhur yüksek atlamacı Jerfi Fıratlı ve kızıl saçlı, zarif eşi Güner Fıratlı, Feyyaz ve Ayşe İnceer, Hadiye Ergök, Dr. Sermet Akgün ve eşi varlardı...

Dekorasyon

Bir dekorasyon dersi

Genevieve Davis, elindeki cetveli kırmızıların, yeşillerin, sarı ve mavilerin üzerinde dolaştırdı ve :

"— Renk fevkalâde birşeydir. İnsan nasıl havanın etkisinden kurtulamaz, onu istese de istemese de duyarsa, aynı şekilde renklerin etkisi altındadır, İyi seçilmiş renkler eve istenilen havayı vermekte yardımcı olur, insanın kişiliğinin kendisini bulmasına, huzur duymasına, eksiğini bir miktar telafi etmesine yardımcıdır. İç dekorasyonda renkten başka model, dokuma, tertip, ölçü ve ilginin merkez noktası dediğimiz şey dikkate alınmalıdır. Ancak, renk bütün bu faktörlerin hepsinden daha fazla önemlidir, diyebiliriz. Bütün aile fertleri bunun etkisini duyarlar. Renk dinlendirici, huzur verici veya tahrik edici olabilir. Onu bilerek kullanmak şarttır. Meselâ bir evin misafir odası, misafirlere, renkleri ile "Hoşgeldiniz" diyebilmelidir." dedi.

Mrs. Davis bir soluk sustu. Şöminede yanan mavi alevleri seyretti sonra :

"-- İşte, bizim evsahibimiz bize hoşgeldiniz demesini bilmiş, odunun alevlerini renklendirmek için içine özel bir kimyevi madde atmış" diye ilâ-- etti.

Olay, geçen hafta içinde Yeşilyurt sokakta, camları vazo ve biblolarla doldurulmuş şirin bir evde geçti, Ev sahibesi "Tess Tumpane", Amerikan - Türk Kadınları Kültür Demeği İç Dekorasyon Kolunun düzenlediği seri konferanslardan biri için üyeleri dâvet etmiş ve onları yalnız "huzur verici renkler" le değil, büyük bîr güleryüzlulükle de karşılamıştı. Dernek üye leri her hafta bir üyenin evinde topla narak muhtelif konuları işliyorlar, büyük toplantılardan elde ettikleri gelirle de genekızlara üniversite İçin burs veriyorlar ve köy çalışmaları ile kültürel çalışmalar yapıyorlardı.

Dekorasyon üzerinde seri konuşmalar hazırlayan Genevieve Davis dekoratördür,

Renklerin önemi

Mrs. Davis sözlerini:

"— Renkleri iyi kullanabilmek için herşeyden önce renk bilgisine sahip olmak lâzımdır Renk ailesi 12 renkten meydana gelmiştir. Bunları meydana getiren temel renkler sarı. kırmızı ve mavidir. Siyah ve beyaz renk olmayıp, diğer renkleri açmak veya koyultmak için kullanılır. Tezat renkler birbirine iltifat eden renklerdir. Bunlar beraber kullanılabilinir, fakat son olarak aynı rengin muhtelif tonları da iç dekorasyonda çok başarılı şekilde beraber kullanılmaktadır. Renkler karıştırılarak yüzlerce ton meydana gelir. Sarı, kırmızı, portakal rengi ve bu aileden gelen renkler sıcak renklerdir. Meselâ karanlıkça bir mutfağı, köşede havasız kalmış bir odayı, soğuk iklimlerde evin bir kısmını bu sıcak renklerle boyamak, sıcak rengi hakim renk olarak ele almak çok iyi bir fikirdir. Mavi, yeşil, mor soğuk renklerdir. Bunlar insana daha çok rahatlık verir. Dinlenmek istediğiniz bir odayı kırmızıya boyamak ve bu odada, hakim renk olarak, kırmızıyı kullanmak elbette ki iyi bir fikir değildir. Bu işi mavi veya yeşil çok daha iyi bir şekilde görecektir. Çok hareketli bir çocuğun odasında dinlendirici renkleri ve fazla sakin bir çocuğun odasında da sıcak renkleri kullanmak isabetlidir.

Tabiat renkleri, ağaçların, suyun, göğün renkleri daha çok dinlendirici renklerdir. Bir kadın, evine hâkim olacak olan rengi seçerken ailesinin zevklerini istediği atmosferi de gözönünde tutmalı, ona göre karar verdikten sonra bu rengi cesaretle geniş satıhlar üzerinde, duvarlarda, perdelerde, kanapelerde vesairede kullanmalı, ikinci rengi abajur, yastık gibi daha küçük parçalarda tezat veya değişik tamamlayıcı ton olarak denemeli ve bunlara bazı tek parçalarda kullanmak üzere üçüncü bir renk de eklemelidir. Gri, bu üçüncü renk olabilir. Gümüş rengi, siyah ve beyaz herşeye uyar, yerinde kullanılırsa iyidir. En önemlisi renklerin, belirli bir hava yaratmak için bilinerek, istenerek seçilmesi, tesadüfe bırakılımamasıdır" diyerek bitirdi.

Dernekler

Yurt dışındaki işçiler

Genevieve Davis
Düşünen gözler

Genç kadın, kendisine soru soran dinleyicisine baktı, açık kahverengi elbisesiyle hoş bir tezat teşkil eden mavi taşlı zincir kolyesiyle oynıyarak, uzun boylu düşünmeden :

"— İşçilerimizin dış memleketlere gidip çalışmaları Anayasamızın ken dilerine tanıdığı bir haktır. Gidecekler dir. Bunun lehinde üç saat konuşabilir, faydalı yönleri üzerinde durabilirim. Ancak, bir sosyal bilimler araştırmacısı olarak, pembe bir tablo çizmek yerine, işçilerimizi dış memleketlerde ve döndükten sonra memlekette bekliyen sorunlar üzerinde dur mak, bir nevi alarm işareti vermek zorunluğunu duyuyorum. İşçilerimiz gideceklerdir ama, bu basit bir mesele değildir ve diğer memleketler gibi biz de gerekli tedbirleri almak, derin sosyal yaraların açılmasına sebep olabilecek olan yıkık aileler ve köksüz insan problemlerine karşı koymak durumundayız" dedi.

Sorular birbirini - izliyor, konuşmacı bütün soruları aynı sürratle, az zamana mümkün mertebe fazla mesele sığdırmak çabası ile, kolayca cevaplandırıyordu.

Olay, 7 Ocak perşembe akşam üzeri, Vosington Restoranın bir salonunda, Üniversiteli Kadınlar Derneği Ankara Şubesinin aylık çay toplantısında geçti. Konuşmacı ise, Doçent Dr. Nermin Abadan idi.

Abadan Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından, altı kişilik bir ekibin başında, türk işçilerin durumları üzerinde bir araştırma yapmak üzere, geçen Kasım ayında Batı Almanyaya gönderilmişti. Otuz gün süren bu araştırma 55 yerde 32 firma içinde, sistemli bir anket ve mülakat esasına dayanılarak yapıldı ve bir kitap halinde toplandı.

Taşı delen çiçekler

Kayserinin bir köyünden İstanbula gelen ve İstanbuldan tesadüfen Almanyaya çalışmaya giden ışıl ışıl gözlü bir gençkız:

"— İlk geldiğim zaman, erkenden kalkar ve dakikalarca sokaklarda dolaşır, evlerin pencerelerinden, taşı delerek çıkan çiçeklerin nasıl bir ağaçta yetiştiğini görmek isterdim" diyordu,

Gençkız, bunların saksılarda yetişen çiçekler olduğunu artık biliyordu ama, o zamana kadar saksıda yetişen çiçek hiç görmediği için, bunu kolay kolay anlıyamamıştı.

Abadan ve arkadaşları, yaptıkları araştırma sırasında bu gibi inanılmaz durumlarla karşılaşıyorlardı: Görgüye dayanan bu tip bilgi eksiklikleri, bazen işçilerimizin iş hayatlarında da çok kritik şekilde kendisini gösteriyordu Meselâ, iki maden işçisinin, korkudan büyümüş gözlerle, kendilerini maden ocaklarından dışarıya attıklarını görmüşlerdi. Bütün ömürlerince dağda bayırda, açık havada çalışmış, çobanlık etmiş olan bu güçlü kuvvetli erkekler, yer altından korkuyorlardı. Maden ocağı çalışması hakkında hiçbir fikir sahibi olmadan gelmiş ve anlaşmaları icabı bir yıl bu işi yapacaklarını öğrenince ruhi çöküntüye uğramışlardı.

Abadan işçilerin, yapacakları iş hakkında memlekette iken aydınlatılmalarını, yaşıyacakları hayatı bilerek gelmelerini istiyordu. Meselâ İtalya bu sistemi uyguluyor, işçilerini "hazırlayıcı kurs" lardan geçirerek dışarıya gönderiyordu. Maden ocağı nedir bilmeyen bir işçiye hiç olmazsa buna ait dökümanter bir film göstermek, güçlükleri ona anlatmak ve onun ken di kendisini hazırlamasına yardımcı olmak şarttır.

Dilsiz kuşlar

Gurbetteki dilsiz kuşların memlekette aydınlatılmaları nasıl şartsa, orada yardımcı elemanlar tarafından yönetilmeleri de şarttır. Avrupada son yıllarda meydana gelen büyük gelişme hayat standardını yükselttiği gibi, bazı işlerin yabancılara yaptırılması gibi bir duruma da yol açmıştır. Abadan bunu bir nevi "isteğe dayanan sömürgecilik" olarak nitelemektedir. Gerçi herhangi bir zorlama hareketi bahis konusu değildir, işsizlikten bunalmış olan birçok insanlar ken di istekleriyle yabancı memleketlere gitmekte ve orada aradıkları ücretlerle iş bulabilmektedirler. Fakat bunların yaptıkları iş genel olarak istenmiyen işlerdir. Tabii bu, kendilerine herhangi bir kalifikasyon kazandır - mamaktadır. Çıplak elle yapılan bu basit ve istenmiyen işler, çalışanlara hiçbir ek bilgi vermemekte ve gelecek için onlara herhangi bir garanti sağlıyamamaktadır. Gerçi milletlerarası sendikalar vardır ve bu ileri memleketlerde, yabancı ve yerli işçilerin hakları kâğıt üzerinde birdir ama, bunun kocaman bir şartı vardır ki bu da, hakların bilinmesi ve kullanılmasıdır. Dil bilmeyen, okumadan ve anlamadan imza eden, bankaya para yatırmanın önemini kavramamış olan veya bunu beceremiyen, haklarının nereye kadar uzandığını tespit edemiyen, çocuk zammından, çeşitli sigortalardan habersiz ve yeniliğe karşı şüpheci olan işçilerimize kim yardım edecektir? Batı Almanyada 300 bin işçisi olan İtalya bu derdi, bir de işçi elçiliği kurarak halletmiştir. Bu elçiliğin 280 memuru ve ayrıca şubeleri vardır. İspanya aynı amaçla Batı Almanyada 75 tane kültür ocağı açmıştır ve işçilerine hem yardım etmekte, hem de onları kötü veya kendi görüşlerine aykırı etkilerden kurtarmak için çalışmaktadır. Yunanistanın 70 ile 80 memuru, işçilerin problemleri, intibakları, oradaki durumları ile ilgilidirler, Türkiyenin ise 105 bin işçiye mukabil bu işçilerin dertleri ile uğraşan ancak üç memuru vardır! Gerçi yeni kadrolar açmak güç ve maliyet itibariyle pahalıya mal olan birşeydir ama bu işçilerin potansiyel tasarrufu yılda 40 ile 42 milyon lira olarak hesaplanmıştır. Paranın memlekete girmesi, sosyal yönden getireceği faydalar hesaplanacak olursa, dış memleketlerdeki işçilere yardım amacı ile yapılacak olan yatırımların ziyan olmıyacağı kolaylıkla anlaşılır. Türk işçisinin tasarrufunun memlekete girmesini sağlıyacak olan yeni kanunun daha iyi kullanılması, işçinin karaborsacının çemberinden kurtulması, aydınlatılması ile yakından ilgilidir.

Yıkık aileler

Anlaşmalara göre, işçiler eşlerini beraber götürememektedirler Bu ise bir takım sosyal problemlerin dogmasına sebep olmaktadır. Aylarca tek satır mektup veya para alamıyan aileler vardır. İşçiler, büyük şehirlere yakın da olsa peyk şehirlerde, kolektif edalarda yaşamakta, iş yerlerinin verdiği yemekleri yemiyerek kendi başlarına, çok ilkel ve yetersiz şekilde beslenmektedirler. Yaptıkları çok basit iş kendilerini tatmin etmemekte ve bunu bazen, alkol alarak telâfiye çalışmakta, ağır bir çalışma hayatı yanında uykusuzluk ve gıdasızlıkla başbaşa kalmaktadırlar. Gerçi diğer mem leketlerden gelen işçiler ve yerli işçiler de aynı şekilde istenmiyen işlerde çalışmaktadırlar ama, birçok memleketler, anlaşmaların daha başından itibaren, aile esasını, kabul ettirmiş ve işçiler dış memleketlere eşleriyle beraber gitmişlerdir. Yerli işçiterin ise, en tatminsiz bir işi yaptıktan sonra, boş zamanlarını en iyi bir şekilde dolduracak eğitime sahip oldukları muhakkaktır. İşçilerin yemek problemini de halletmeye çalışmak şarttır. Çünkü birçok işçiler, din etkisiyle, domuz etini ve orada kesilen etleri yememektedirler. Almanyada işçilerin eşleri için aldıkları bir miktar ücret vardır ki, buna işçiler kendileri tasarruf edemezler. Bu doğrudan doğruya eşlerinin hakkıdır. Bu paranın, kocaları ile beraber gitmeyen kadınlara doğrudan doğruya gönderilmesi sağlanırsa, hem ailenin korunması, hem de döviz tasarrufu yönünden faydalı olacaktır.

Üniversiteli Kadınlar Derneği kurucularından olan Doçent Dr. Nermin Abadan, dış memlekete giden işçilerin kişisel ve ailevi problemleri üzerinde araştırmaya dayanan konuşmasını rakamlar vererek bitirdi. Avrupa Birliği içinde, memleketimizin bu yeni akımdan uzak kalması, işçisini zorla memleket hudutları içinde tutması elbette ki mümkün değildir ama, onu bir miktar hazırlıyarak göndermek, onu gittiği yerde, batılı çalışma, sendikacılık, sosyal hayat, boş zamanı değerlendirme açılarından yetiştirip yönetmek, onun mümkün mertebe kalifiye işçi niteliğini kazanmasına çalışmak, köksüz, tatminsiz kalmasına engel olmak, dönüşünü hazırlamak ve lehinde çıkan kanunlardan faydalanmasını sağlayacak ted birleri almak da şarttır.

MUSİKİ

Haberler

Konser Salonunda haftada üç senfonik konser verilmekle yine bir rekor kırıldı. Haftanın ikinci konseri, amerikalı - bir zamanların "hârika çocuk" u - Julius Katchen'in katılmasıyla Cuma akşamı verildi. Orkestrayı, topluluğun emektar kemancılarından ve bir zamanların "Radyo Salon Orkestrası" şefi Sedat Ediz yönetiyordu. Ediz orkestranın konçertmaysteri ve faal üyelerinden olmakla beraber, sanatına olan ilgisinin güdüsüyle 1958 yılında Almanyaya giderek Prof. Lessing ve Einchorn'un yanında orkestra yöneticiliği dersleri de almıştır. Ayrıca Karajan, Leinsdorf ve Matacic gibi yönetici otoriteler yanında da çalışan Ediz yurda döndüğündenberi ara sıra Ankara ve İstanbul orkestralarını yönetmeye fırsat bulmuştur. Konserde Mendelssohn'un "Bir Yaz Gecesi Rüyası" uvertürü, Beethoven'in Beşinci piyano konçertosu ile Brahms'ın İkinci senfonisi çalındı. Tam anlamıyla profesyonel ve pişkin bir piyanistle amatör sayılabilecek kadar az yönetmiş, ama hevesli bir şefi aynı sahnede karşılaştırmak herhalde Edizin lehine olmadı. Brahms'ta sonuç ilk bölüme oranla daha iyi olmakla beraber, orkestra yönetmenin herşeyden önce bir mümarese ve istidat meselesi olduğu bir kere daha ortaya çıktı. Sedat Ediz, gerçekten başarılı bir konçertmayster ve kaliteli bir kemancı olarak kalmayı tercih ederse doğru yapmış olur.

konser dinledim

Konseri verenler: Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası.

Yöneten: Prof. G. E. ,Lessing.

Solocu: Suna Kan (keman).

Konserin yeri: Ankara Konser Salonu,

Günü: 5 Ocak 1965 Salı, Saat 20.30 da.

Program: İzlenimci bir bestecinin çok tanınan bir küçük eseriyle çağdaş bir bestecinin Türkiyede ilk defa çalınan bir konçertosu ve bir romantiğin, çalına çalına ezberlenen bir senfonisi yer alıyordu: 1) M. Ravel: "Alborado del Gracioso", 2) B. Bartok: Keman konçertosu, 3) P.I. Çaykovski: Altıncı senfoni.

Konserin Özellikleri: Genç kuşaktan ve memleketin en önde gelen sanatçılarından birinin solocu olarak katılması bir yana, programda şimdiyedek Türkiyede hiç çalınmamış iki besteyi programda görenler konsere karşı büyük bir ilgi duydular.

Aslında Suna Kanı dinlemek öteki hârika çocukları dinlemek kadar zor değildir. Genç ve dinamik sanatçı, batı sanat müziğinin yurtta tanınması ve yayılması için gereken çabaya fazlasıyla katılmakta ve bunu sadece bir amaç bilerek yapmaktadır. İşte bu sayede meselâ yurdun en ücra köşelerinden Hakkâride veya Vanda onun kemanını dinlemiş olanlar çoktur. İzlenimci ekol den buyana yetişkin bestecilere eğilimi daha fazla olarak bilinen Suna Kan bu defa da Bartok'un konçertosunu dinleyicilere tanıttı. Böyle parçalar bir, zamanlar ancak plâktan dinlenebilirdi, çünkü devlet radyosunda bile plâğı bulunmaz, bulunsa da önem verilip çalınmazdı. Son yıllarda Cumhurbaşkanlığı Orkestrasının -şef Lessing'in de büyük payı bulunan- kalkınma hamlesi artık bu gibi parçaların normal konser programlarına girip dinlenilmesine imkân sağladı. Bu, müzikseverler için büyük bir nimettir. Gerçekten, ileri batı sanat merkezlerinde bile çağdaş bestecilerin eserlerine pek sık yer verilememektedir. Bu biraz da dinleyici kütlesinin yetişmesine ve kulak alışkanlığına bağlı birşeydir.

Beğendiklerim: Bartok'un keman konçertosu zor anlaşılan, çalınmasın da büyük bir tekniğe ihtiyaç gösteren ve yorumu adamakıllı güç olan bir beste! Bu handikaplara rağmen Suna Kan, teknik ve sanat yönünden yenilmesi gereken zorlukları aşmasını bildi. Bunun kolay olmadığını kabul etmek gerek. Nitekim Suna Kan, hiçbir pasajı diğerine benzemeyen konçertoyu ezberine alıp o yönde kendisini zorlamaktansa, teknik ve ifade yönüne önem vermeyi ve ortaya herşeyden önce "güzel bir müzik" çıkarmayı bilmişti.

Bartok, konçertosuna gayet özel bir eşlik partisi yazmış. Hemen hemen, solo çalmak kadar yorumu güç, virtüozite isteyen bir orkestra müziği! Zaman zaman romans karakteri gösteren ikinci bölüm ile birçok vurgulu sazların kaynaştığı üçüncü bölüm özellikle şeften çok şeyler istiyordu. Mamafih Lessing, konçertonun, en az Suna Kan kadar, hakkını vermesini bildi...

Beğenmediğim: Çaykovskinin beşeri bütün hisleri sömürerek ün kazanmayı başaran Altıncı. -Pathetique- senfonisi Ankara konser programlarında sık sık yer alır, dinleyiciye şirin görünmek isteyen yöneticiler bundan faydalanırlar Ama bilmem, Lessing'in buna ihtiyacı var mıydı? Ravel'in Alborado'su da Bartok ayarında bir başarı kazanmadı: vurgulu sazlarda beraberlik yoktu, çalış da biraz sertti, akorlarda Ravel'e has renklilik sağlanamadı.

Salonda yine olağanüstü günlere has bir kalabalık vardı. Ben ikiyüz kişi tahmin ettim ama, belki de fazlaydı. Bir meraklı grupu da ayakta dinledi.

Sonuç: Zengin ve sürükleyici bir konserdi. Her sınıf dinleyiciyi doyurdu. Yöneten ve solocu için de büyük şeref sağlayan bir sanat şöleniydi.

Danival ERİÇ

R A D Y O

T. R. T.

Şu Radyonun işleri!

Türkiye Radyolarının sözcülüğünü yapan "Bizi dinler misiniz?" isimli konuşma, geçen hafta içinde yine radyolarımız ve TRT'nin yeni programlan hakkındaki eleştirilere çattı, Fakat, "Nedenleri dikkatli okuyucular ve dinleyiciler için aşikâr olan yermeler de bu hizmet aşkının yanında açıkça söyliyellm ki, pek zavallı kalıyor" diyen "Bizi dinler misiniz" ci, hangi yermeleri kastettiğini açıklamadı. Eğer bu husus açıklanmış olsaydı, "dikkatli dinleyiciler" elbette işin gerçek nedenlerini anlayacaklar ve TRT'nin gerek personel, gerekse program yönlerindeki tutumunu öğreneceklerdi. Bu, maalesef, yapılmadı.!

Son haftalarda TRT birçok eleştirilere sebep olmaktadır. Bu eleştirilerin sebepleri arasında. TRT'nin "ortaya bir yenilik çıkaramamış olmasının bulunduğu kadar, için için kaynaması ve dolayısıyle görevini bir türlü yerine getirememesi de vardır. AKİS her hafta TRT'deki bu aksaklıklar üzerin de durmakta ve radyolarımızdaki eksiklikleri birer birer ortaya koymaktadır. "Dikkatli dinleyici ve okuyucular"ın sadece radyo dinleyerek bu eleştirilerin doğru olup olmadığını anlamaları mümkündür.

Fakat TRT içinden bazı kimseler de çıkıp, bu yermelerin haksız olduğunu, maksatlı yayın yapıldığını ileri sürebilirler. Bu, mümkündür. Ancak, AKİS'in RADYO sayfasında TRT hakkında bugüne kadar yazılanlara hiçbir Radyocu tarafından hiç bir itiraz vuku bulmamıştır. Aynı zamanda dinleyici veya okuyucu da, bu sayfada belirtilen kusurların veya hataların varlığını radyodan adım adım, izlemek imkânına sahiptir.

Ne gariptir ki, kusurlar belirtildikçe ve hatalar birbiri arkasına sıralandıkça, "Bizi dinler misiniz?" isimli konuşmada her hafta "kasıtlı" yermelerden söz açılmakta ve TRT'nin "bir takım yetersizlikler içinde bulunduğu" mazereti öne sürülmektedir.

Ne var ki. "Bizi dinler misiniz?" isimli konuşmanın eleştirilere çatmaya başlaması ve TRT'nin "elde olmayan bir, takım imkânsızlıklar" la savaşmak zorunda kaldığının açıklanmasına lüzum görülmesi de -göstermektedir ki. eleştiriler tamamen haklıdır. Gerek "Bizi dinler misiniz?" i hazırlayanlar. gerekse bu eleştirilerin gerçeğe aykırı olduğunu düşünen TRT'nin diğer idarecileri "kasıtlı" olduğunu iddia ettikleri eleştirilerin nedenlerini acaba niçin araştırmaya önem vermezler? Hele, "Bizi dinler misiniz?" de "Dünya Nimeti" "Dünya ve Biz," "Anadolu Efsaneleri" ve "Bilgi Yarışması" gibi programların "yeni" oldukları nasıl ileri sürülebilir? "Dikkatli dinleyici ve okuyucular" ın bütün bu programların eskiden yayınlanmış programlar olduğunu anlamıyacâkları nasıl düşünülebilir?

Mazeret bildireyim derken...

Aslında bu gibi önemli hususlar üzerinde durmayanlar dinleyiciyi hiçe sayanlar. TRT idarecilerinden baş kası değildir. Eğer dinleyiciye biraz önem verilseydi, radyolarda yapılan hatalar için dinleyiciden özür dilenir, elemansızlıktan, parasızlıktan ötürü olumlu işler yapılamadığından yakınılmazdı.

Bütün TRT. bütün Türkiye Radyolarında sayısı 16'ya yakın piyes programı yayınlamaktadır. Bütün bu programların masrafı binerce lirayı bulmaktadır. Kültür ve eğitime önem vermesi gereken bir Radyo teşkilâtının, binlerce lira harcayarak, yayınlarını kalitesiz savılacak piyeslerle doldurması mı gerekirdi? Eğlence programlarının yanısıra olgun ve kaliteli kültür programlarının hazırlanması, eğitime gerçekten önem verilmesi, elemansızlığa ve parasızlığa rağmen, imkânsız mıdır?

Radyolarımız bütün bu imkânsızlığa rağmen daha önce hiç mi bu tip programlar yayınlamamışlardır? Gerçekten, TRT'de parasızlık ve elemansızlık diye imkânsızlıklar var mıdır?

Ankara Radyosu koridorlarında dolaşan yabancılar "Bu kadar personel ne yapıyor?" diye sormaktadırlar. TRT Genel Müdürünün yaptığı basın toplantısında, "radyolarımızın program servislerine 46 kişi alındı" diye açıklanmadı mı? Bu 46 kişi, radyolarımızın bugün artan ihtiyacını karşılıyamıyor mu? Aslında karşılıyamadığı meydandadır. Bu elemanlar ya yeterlidir, fakat aralarında işbölümü yapılmamıştır, ya hiçbiri yeterli değildir ve sadece kartvizitle radyolara alınmışlardır, ya da sadece yetiştirilmek üzere alınmışlardır. Bunun hangisi doğrudur? Bir TRT yöneticisinin bunu açıklaması gerekir.

Fakat kimin ne bildiği belli olmadığı için, böyle bir açıklamanın yapılacağına da ihtimal verilemez. Demek ki asıl sıkıntı, baştaki idarecilerin yetersizliğinden doğmaktadır. Böyle bir ithamla karşılaşıldığı zaman da "eleman eğitimine önem veriyoruz ve şu kadar kişiyi yetiştiriyoruz" denmektedir. "Ders verecek öğretmeniniz var mı?" sorusuna ise, "Ne yapalım, önce ilk ihtiyacı karşılamak için kurs açtık" şeklinde cevap verilmektedir.

Parasızlık diye öne sürülen sebebe gelince... TRT'nin lüks program dergisine bir göz atmak, ortaya bambaşka hususlar çıkaracaktır. Bu derginin 2000 tane basıldığı ve beherinin 6 liraya çıktığı söylenmektedir. Bu kadar pahalı bir Program Dergisi" ne ne lüzum vardı? Üstelik bu dergi, ilgiliilere dağıtılmak üzere hazırlandığı halde. Ankara Radyosunda deste deste durmaktadır. 17 Ocak 1965 de ikinci sayısı çıkacağı için 12 bin liraya basılan birinci sayı niçin gerekli yerlere dağıtılmamıştır? Ayrıca, 12 bin liraya çıkan bu dergide belirtilen programların ve hazırlayıcılarının isimleriyle program saatleri ve radyoların yayınları birbirini tutmamaktadır. Meselâ Program Dergisinde 3 Ocak 1965 Pazar sabahı saat 9.15 'de yayınlanacağı belirtilen "Çocuk Bahçesi" programı yerine başka bir program yayınlanmıştır, İl Radyolarında da durum aynıdır. Lüks Program Dergisinde belirtilen programların yerine yayında bambaşka programlar, çıkmaktadır. Programcıların isimleri de yayında açıklanan isimleri tutmamaktadır. Meselâ onbeş günde bir salı günleri "Dünya ve Biz" ismiyle yayınlanan ve eski "Panorama" isimli programın tamamen benzeri olan programın hazırlayıcısı bu lüks dergide Erhan İmset

olarak belirtildiği halde, yayından, bu programın hazırlayıcısının Erdoğan Engür olduğu anlaşılmıştır!

Bir ileri, bir geri

Sonuç olarak denilebilir ki, TRTnin böylesine lüks bir dergi basabilecek kadar parası vardır, fakat dergi ile yayın birbirini tutmadığına göre, bu para çarçur edilmektedir. Acaba aksini ileri sürebilecek bir TRT idarecisi çıkabilir mi? Çıkacağı hiç sanılmamaktadır. Nitekim, hatalarını anlayan radyolar, önümüzdeki onbeş günlük programlarını basabilmek için daha küçük bir dergi basmak ve daha ucuz bir basımevi ve kâğıt kullanmak yolunu seçmişlerdir. Bu, TRT'nin, kurulduğundan bu yana ortaya koyduğu ilk olumlu davranıştır. Bu şekilde, aşağı yukarı 5 bin lira eksiğine, aynı sonucun alınabileceği anlaşılmıştır.

Fakat bu hareket, TRT'nin kusurlarını tamamen örtecek nitelikte değildir. Kısaca söylemek gerekirse, bu lüks Program Dergisinin basılması bile TRT'nin birçok güçlükleri yenebilecek mali imkânlara pekâlâ sahip olduğunu göstermektedir.

Bütün bunlar, işlerin iyi planlanmadığını ve dolayısiyle sonucun da yeterli olmadığını ortaya koymaktadır. Ortaya, "elimizde şu imkânlar yok, bu imkânlar, yok" diye bir takım mazeretlerle çıkmanın ve bunların arkasına saklandıktan sonra da "iyi niyetle çalışıyoruz, ilerde şunu yapacağız, bunu yapacağız" diyerek, dikkatsiz olduğu sanılan dinleyiciyi aldatmanın hiç bir mânası yoktur. Hele, "Bizi dinler inisiniz?" isimli konuşmada TRT aleyhinde yapılan eleştirileri "kasıtlı" diye suçlamak, tamamen yersiz ve gereksiz bir davranıştır. Zaman nasıl olsa kimin "maksatlı" olduğunu meydana çıkaracaktır.

TRT yeni programlarını ay başından itibaren yaymlanmaya başlamış olmasına rağmen, sonucun hiç de parlak olmaması TRT'cileri sinirlendirmektedir. Yeni diye tanıtılan programların eskiden de yayınlanmış olduğunu dinleyicinin farketmesi ve istisnasız bütün programların kalitesizliği kimseyi hoşnut etmemektedir. Bu arada personel arasındaki huzursuzluk da gün geçtikçe artmaktadır. Büyük sözlerle aylardanberi reklâmı yapılan tazminat konusunda TRT'den en ufak bir ümit beklemenin boşuna olduğu yavaş yavaş anlaşılmaktadır. Teşkilât içindeki karışıklık hemen hemen her işin aksamasına sebep olmaktadır.

Bütün bunların arasında, TRT yöneticilerinin dış gezileri de birbirini kovalamaktadır. İşlerin bu kadar yetersiz oluşu karşısında sorumluların kıllarının kıpırdamaması ise hayret edilecek bir başka husustur.

Sızan dedikodulara göre, TRT'de personel arasında değişiklik yapılacakmış. Dedikodu iken pekâlâ gerçekleşebilecek bu haberler arasında İstanbul Radyosu Müdürlüğüne aynı radyonun İdari İşler Müdürünün, İstanbul Radyosu Program Müdürlüğüne Ankarada pasif bir işte çalıştırılan Eğitim ve Öğretim Yayınları Müdürünün getirileceği, Amerika muhabirinin geri çağrılacağı haberleri de yer almaktadır. Ama unutulmaması gereken bir husus vardır ki o da, olumlu bir değişiklik için, şahısların dama taşı gibi yer değiştirmesinin değil, zihniyetin değişmesinin şart olduğudur!

Ankara

Sanat Kurulu toplandı

Milli Eğitim Bakanlığının Müzik ve Sahne sanatlarıyla ilgili konularda kendisine yardımcı olmak üzere kurmuş olduğu Sanat Kurulu haftanın başında, Pazartesi günü Devlet Konservatuvarında toplandı.

Milli Eğitim Bakam Öktemin kısa konuşmasından sonra, Ankara ve İstanbulun tanınmış müzik ve tiyatro adamlarından otuz kişinin katıldığı toplantıda, dikiş olarak, biri Kurulun yönetmeliğini hazırlamak, ikincisi geçen yaz I. Müzik ve Sahne Sanatları Danışma Kurulunca alınmış kararlan ivedilik derecesine göre sıralamak üzere iki geçici komisyon kuruldu. Bu komisyonlar öğleden sonra toplanarak, geç vakitlere kadar çalıştılar, kendilerine verilen ödevleri yaptılar.

Salı sabahı yapılan ilk toplantıda, Yönetmelik Komisyonunun hazırladığı, tasarı görüşüldü ve bazı küçük değişikliklerle kabul edildi. Buna göre, Sanat Kurulu "Milli Eğitim Bakanlığı Müzik ve Sahne Sanatları Danışma Kurulu" adını alacak ve otuz üyeden meydana gelecektir, üyelik süresi üç yıl olacak, bu süreyi dolduranların yerlerine, yarısı Kurul tarafından yarısı da Milli Eğitim Bakanı tarafından seçilecek yeni üyeler getirilecektir.

Kurul yılda en az üç kere Millî Eğitim Bakanının başkanlığında toplanacak ve Bakanlığın isteği üzerine kurula sunulan konuları inceleyecektir.

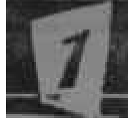
Yönetmeliğin kabulünden sonra, geçen yaz alınmış kararlardan öncelikle inceleme konusu yapılması uygun görülen konulara geçildi ve Bakanlığın gündeme koymuş olduğu "Devlet Konservatuvannın problemleri" ile "Devlet Sanat Ödülü" konularına ek olarak "İstanbul Şehir Operasının, Orkestrasının ve Konservatuvarın Devletleştirilmesi" ile İzmir Devlet Konservatuvarının tam teşkilâtlı bir Devlet Konservatuvarı haline getirilmesi konularının da ele alınması uygun görüldü. Bundan sonra, toplantı gündemindeki "Devlet Konservatuvarının problemleri" görüşüldü

Kararlar

Kurulun hemen bütün vaktini alan bu önemli konu üzerindeki konuşmalardan sonra, Çarşamba günü meselenin kurulacak iki ana Komisyondan "Eğitim ve öğretim Komisyonu"nda her cephesiyle incelenmesi ve varılacak sonuçların, alınması gerekli tedbirlerin prensiplerini tesbit edecek bir raporla önümüzdeki Mart ayının başlamada yapılacak ikinci Kurul toplantısına getirilmesi kararlaştırıldı. Eğitim ve öğretim Komisyonuna Ankaradan şu üyeler seçildiler: Prof. Bedrettin Tuncel, Mahir Canova, ilhan Usmanbaş, Lûtfi Ay, Metin And, Muammer Sun, Özdemir Nutku. İstanbul üyelerinin kendi aralarından seçecekleri dört üye de, İstanbul komitesi olarak, bu Komisyona katılacak ve özellikle İstanbul Belediyesi Konservatuvannın problemlerini ele alarak çalışacaktır.

İkinci ana Komisyon icra kurumları ve işleriyle ilgili konularla uğraşmak üzere. "İcra Komisyonu" adı altında kuruldu ve bu Komisyona da Ankaradan Cüneyt Gökçer. Necil Kâzım Akses. Nevit Kodallı, Mükerrem Berk. Prof. İrfan Şahinbaş Lûtfi Ay. Metin And, Faruk Güvenç. Muammer Sun. Hikmet Şimşek ve Refik Enan seçildiler.

Kurula İstanbuldan katılan üyeler ise şunlardır: Muhsin Ertuğrul. Aydın Gün. Ahmet Kutsi Tecer, Haldûn Dormen, Engin Cezzar, Tunç Yalman, Refik Erduran. Cemal Raşit Rey ve Nevit Özdoğru.

Piyes gördüm

Oyun : "İçerdekiler", (Oyun, 2 bölüm)
Yazan : Melih Cevdet Anday
Tiyatro : İstanbul Şehir Tiyatrosu (Kadıköy).
Sahneye koyan : Şirin Devrim.
Dekor : Bülent Erbaşar.

Konu : Melih Cevdetin (Oktay Rıfatla beraber yazdıkları "Kıskançlardan ve -ramp ışığına çıkamıyan- "Yılanlar"dan sonra üçüncü oyunu olan "İçerdekiler", topu topu üç kişilikbir oyun: bir Komiser, Komiserin sorguya çektiği - bir yıla yakın bir zaman tutuklu kalmış - bir öğretmen ve karısını beklerken karşısında bulduğu Baldızı... Melih Cevdet, olağanüstü bir durumda karşıkarşıya getirdiği bu üç kişiyle, Tiyatronun özü olan Söz sanatının bütün inceliklerini -ve büyüsünü- duyuran yalın bir diyalog içinde, seyircisine iki yönlü bir dram yaşatıyor. Bir yönden, imzasız bir siyasî beyannamenin suçlusu olmaktan sanık bir fikir adamının - insan haklarının hiçe sayıldığı bir memlekette- bir itiraf koparmak ümidiyle, aylarca evinden, işinden, karısından ayrı, ağır bir baskı altında durmadan sorguya çekilmesi ve bunun yarattığı ruh çöküntüsü... Öte yönden, genç, sıhhatli bir adam için seksüel arzularını yerine getirememekten doğan fiziyolojik buhran... Meslek tecrübesi kadar insanlık duyguları da Komiseri nazik bir denemeyi göze almıya yöneltiyor: öğretmeni karısıyla, kendi odasında, "birleştirmeğe" razı oluyor. Fiziyolojik obsession'dan kurtulursa rahatlar, çözülür, "konuşur" diye düşünüyor... Ama garip bir tesadüf bu olağanüstü buluşmaya karısını değil Baldızını getiriyor, öğretmen. Komiserden edindi metodla baldızına durumunun nezaketini ve "mutlaka yenmek" zorunda olduğu zaafını "anlatmağa" çalışıyor. Anlatıyor da... Genç kadın "anlıyor" ve bu kadarı öğretmene yetiyor. Elini bile sürmüyor ona artık. Bu anlayış ona yetmiş, eski direniş gücünü bulmuştur. Sorgu yeniden başlıyor...

Oynayanlar : Rıza Tuzun (Komiser), Kâmran Usluer Adam, Filiz Toprak Usluer (Kadın).
Beğendiğim : Yazarın bir fikir ve mantık çarpışmasından, vakasız gibi görünen bir tartışma diyalogundan meydana getirmeği başardığı yalın oyun yapısı. Şirin Devrimin "iç yaşama"ya dayanan ve oyunun yapısını ustaca değerlediren çok ölçülü, dengeli sahne düzeni. Bülent Erbaşarın oyuna, sadelikte, havasını kazandıran dekoru. Rıza Tüzünün Komiser'e. otoritesini zedelemeden, katmayı başardığı inandırıcı, insan yönüyle de sevimli yüz Usluerlerin, karıkoca olmanın engellerini aşan ve -bu gibi rollerde çok önemli olan- "tedirginliği" duyuran, nüanslı oyunlan

Beğenemediğim : Önemli bir şey yok.
Sonuç : İlgi çekici bir mantık oyunu. Fikir özünü psikolojik bir durumun dokusu içinde taşiyan, ustaca yazılmış - iyi de oynanmış - bir oyun.

Naciye FEVZİ

YAYINLAR

Kitaplar

TÜRK KÜTÜPHANECİLİĞİNİN BİBLİYOGRAFYASI

Muzaffer Gökmanın bir denemesi. Türk Kütüphaneciler Derneği Yayınları 4, Türkiye Ticaret Odaları Matbaası Ankara 1964, 32 sayfa 4 lira.

Bir kısım meslekler vardır ki, yüzyılımızın gürültülü yaşantısında var tıkları ile yoklukları arasında hiç bir fark yokmuş gibi gözükür. Hele okuma - yazmayla başı pek de hoş olmayan toplumumuzda bu meslekler erbabıba âdeta birer deli gözü ile bakılır. Adam yabancı dil bilir, gitmiş yıllarca yabancı memleketlerde uzmanlık eğitimi yapmış, sonra Türkiyeye gelmiş, bir köşeye çekilmiş, her türlü şandan şöhretten uzak, bir kapalı kapının ardında ipekböceğinin kozasını örmesi gibi toplum kalabalıklarına pek de hitap etmeyen bir takım işlerle uğraşır ha uğraşır

İşte kütüphanecilik bu mesleklerden bir'dir. Okumuşluktan nasipsiz bazı kimseler bunlara "kütüphane faresi" derler, "kitaplık kurdu" derler. Bunların yaptıklarını ciddiye almak istemez, önemsemez görünürler. Bilmezler ki kendilerini kitaba adayan, kütüphaneciliğe adayan bu insanlar, bir milletin millet olma haysiyetine kavuşmasında bellibaşlı rolü oynayan insanlardır, kütüphanecilik, bir kutlu iştir.

Herşeyi farfarada ve gösterişte arayanların hiç bir şekilde anlamıyacakları, kafa yapıları bakımından anlamalarına da imkân olmayan kütüp hanecilik mesleği, çok meslek gibi Türkiyede de pek yeni bir meslek değildir. Göçebelikten yerleşmişliğe geçilmesinden bu yana türk toplumunda bellibaşlı yöneticiler saraylarında kitaplıklar kurmuşlar, bu işlerle uğraşacak insanlar yetişmesine yardımcı olmuşlardır. Bugün pek çoğu Vakıflara veya Eğitim Bakanlığına devredilmiş padişah kitaplıkları, paşa kitaplıkları hep o eski devrin aydın kafalarının kalıntılarıdır.

Modern anlamdaki kütüphaneciliğe gelince: Bu konuda Türkiye maalesef oldukça geç kalmıştır. Ancak Cumhuriyetten, hattâ cumhuriyetin de kuruluşundan hayli zaman sonradır ki Türkiyede modern anlamda kütüphaneciler yetiştirilmeye başlanmış, kütüphaneciliğin sıradan bir iş olmadığı anlaşılmış ve bu konuda kürsüler kurulmuştur. Yeni yenidir ki Türkiyede çeşitli illere dagılmış kütüphanelere sıradan Edebiyat Fakültesi mezunlarının tâyin edilmesi yerine bu işi kendine meslek edinmiş ciddi kütüphanecilik uzmanları gönderilmeğe başlanmıştır.

Türkiyede kütüphanecilerin kendi aralarında kurdukları Türk Kütüphaneciler Derneği, bir süredir ki kütüphanecilikle ilgili yayınlar da yapmağa başlamıştır. Basma Eserler Alfabetik Katalog Kaideleri Enstrüksiyonu, İstanbul ve Ankara Kütüphaneleri, Kıbrıs Sultan İkinci Mahmut Kütüphanesi, bu derneğin yayınlarından birkaçıdır. Demek son olarak 23-29 Katım tarihleri arasına rastlayan Kütüphane Haftası dolayısıyla Türk Kütüphaneciliğinin Bibliyografyası adlı küçük broşürü yayınlamıştır. Kendisini kitaba ve kitaplığa adamış bir değerli kütüphane uzmanı olan Muzaffer Gökmanın bir kuyumcu titizliği ile işlediği bu küçük broşürde yer alan kitap ve süreli süresiz yayın sayısının azlığı, kütüphaneciliğin memleketimizde nasıl kıyıda köşede unutulmuş bir iş olduğunu ortaya koyması bakımından da enteresandır.

Muzaffer Gökmanın bilbliyografyaeından anlaşılmaktadır ki Türkiyede, süreli süresiz, arap harfleriyle yazılmış, olanları da dahil, şimdiye kadar kütüphanecilik konusunda yayınlanmış eserlerin sayısı sadece 141 tanedir. Batı literatüründe ise kütüphanecilik konusundaki yayınların başlı başına bir kütüphaneyi dolduracak kadar çok olduğu düşünülürse, hemen her konuda olduğu gibi bu konuda da nekadar geri olduğumuz ortaya çıkar.

İlhami SOYSAL

SIĞDA

Gülten Akın Can Koçakın şiirleri, Ankara Üniversitesi Basımevi 1964, 32 sayfa 250 kuruş.

KURAN VE HEDEFİ

Ahmet Yüzendağın radyo kokonuşmaları ve makaleleri, İzmir Nefaset Matbaası, 96 sayfa 3 lira.

HİTABET DERSLERİ

Hazırlayan Ahmet Yüzendağ, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1964, Ayyıldız Matbaası, 136 sayfa 250 kuruş.

TÜRK DİLİ ARAŞTIRMALARI YILLIĞI BELLETEN 1963

Hazırlayanlar Agâh Sırrı Levend, Ahmet Ateş, Hasan Eren. Türk Dil Kurumu Yayınları **234,** Tarih Kurumu Basımevi Ankara 1964, 305 sayfa 35 lira.

Filmler

"Altona Mahkûmları" .

İkinci Dünya Savaşının ortaya koyduğu en önemli oluş, italyan sinemasındaki Yeni Gerçekçilik akımıdır. Oyuncu olarak değil, rejisör olarak Vittorio de Sica'nın bu sinema akımında yeri ve rolü büyüktür. "Bisiklet Hırsızları", bu akımın ilk filmi olmamakla birlikte, Sıca'nın adını duyuran en önemli filmlerinden biri sayılır. "Bi siklet Hırsızları" 1948 yılında çevrilmiş tir ve savaş sonrasının en önemli problemi olan işsizlik, bu filmde enine boyuna söz konusu edilmekte, toplumsal güvensizlik, umutsuzluk ve yarına inanmama gibi durumlar belirtilmektedir. Yeni Gerçekçilik akımı "Bisiklet Hırsızları"yla şaheserini vermiş sayılmaktadır.

Sica, "Bisiklet Hırsızları"nın ardından birinci filminin senaryocusu Zavattini'nin yeni bir senaryosuna dayanarak "Umberto D" yi yaptı. Umberto D dayanıksız, gelirsizköpeğinden başka kimsesi olmayan yoksul bir emeklidir. Kaldığı pansiyondan atılır, bir has taneye sığınır. Hastaneden sonra durumu daha da kötüleşir. Canına kıyma ya karar verir. Köpeği kaçar, Umberto D de kararından vazgeçer.

Sica'nın filmleri, savaşın getirdiği insan gerçeklerine ihanet etmemektedir. Sona varılmamakta, akımın ilkelerine uygun olarak, günlük hayattan herhangi bir kesit verilmekle yetinilmektedir. Senaryocu Zavattini'ye göre, akımda kurulu bir hikâyeyi belirli sona götürmek yerine, günlük hayattan bir parçayı vermek daha önemlidir.

Yeni Gerçekçilik akımının bu iki önemli adı, "Bisiklet Hırsızları" ile Umberto D" arasında bir üçüncü film daha yaptılar: "Miracolo "a Milano - Milano Mucizesi". Sica, bu filminde gerçekçiliğe aykırı düşen bir masalcılığı işlemektedir. Amacı, sinemada ger çekçilik ile hayalciliği birarada yürütmektir. Fakat birbirini izleyen olaylar, bir yerden sonra hayalileşmekte ve gerçek, hayalle yer değiştirmektedir. Sica, bu hayalciliğini halkın dayanışma gücüyle açıklamaktadır. Mucize yaratan güç, mucizeden çok, dayanışmadadır, birliktedir. Gerçek mucizeyi **da**yanışma ve birlik doğurmaktadır.

Ama sonraki filmler Sica için bir çeşit duraklama filmleri oldu. "Statione Termini - Son İstasyon", kötü bir aşk ve ayrılık hikâyesidir. "L'Oro di Napoli - Napoli Altını" tam bir duraklama dönemi filmi olarak rejisörünün filmografisinde yerini almıştır. İki yıllık bir susmadan sonra Zavattini ve Sica çifti "II Tetto- Yuvasızlar" ile eski gerçekçilik günlerine dönme yolunu tuttular. Herşeye rağmen bu, iyiye doğru bir dönüştü. Fakat iki ustanın da unuttukları bir nokta vardı ki o da toplumdu. Savaş sonrasının kötü ve karamsar günleri geçmiş, düzen yenilenmeye başlamış ve yoksulluk günleri gerilerde kalmıştı. Seyirci eskiyi, kara günlerini hatırlatacak gerçekçi filmleri artık tutmuyordu. "Yuvasızlar"daki gerçek de zaten akımın ilk günlerinin gerçeği değildi. Yumuşamış, giderek Eskiyen sinema ustası

Herşeye karşılık, Zavattini ile Sica birbirlerinden ayrılmadılar. Yeni ürünleri, Moravia'nın bir romanından aktanlan "La cioci ara - Kızım ve Ben", İkinci Dünya Savaşının sonlarına doğru, 1943 Romasmı anlatmaktadır. Bu film de iki iyi sinemacının du raklama çağından kurtuluş filmleri değildir. Kusur, biraz da, -yazar Moravianın zorlama edebiyatının Zavattini ile Sica'nın gerçekçiliğine ağır basmasından ileri gelmektedir. Moravia'ya sadık kalma çabası, iki sinemacıyı da bilinen ve alışılmış çizgilerinden az -çok ayırmıştır.

1961 ürünü "fi giudizio universale - Son Yargı" ve 1962 ürünü Viscontili Fellinili ve Monicelli'li "Boccaccio 70" in bir bölümü de yine iki usta sinemacı için kurtarıcı bir nitelik taşımamaktadır. "Son Yargı", "Milano Mucizesi'" ne yaklaşan, fakat o âyârı hiç bir zaman bulmayan, gerçekle düş arasında bîr yolda verilmiştir.İkincisi ise hafiflmeş rep bir hikâyedir.

Sinemadaki gerçekçilikt anlayışları kesin şekilde belirgin Sica ile Zavattini'nin son büyük çelmelenmeleri, Sartre'in bir oyununu sinemaya aktarmaya kalkışmalarıyla oldu. "I Sequestratl di Altona - Altona Mahkûmları" hem senaryocu Zavattini ve hem de sinemacı Sica için aşılması güç bir engeldir.

İki sinemacı, Sartre'ı Sartre olarak sinemaya uygulama yolunu tutsalardı da başarıları yine belirli bir düzeye ulaşamıyacaktı. Zira sinemacılarla yazar ve düşünür Sartre arasında fikir yönünden herhangi bir ilişki yoktur. Bu bakımdan, çelişme ister istemez iki yan için yol kesici olacaktır. Nitekim "Altona Mahkûmları" bu tür bir çeliş me filmidir ve filmde ne Sartre vardır, ne Zavattini, ne de Sica...

Sartre engelinin yanısıra ikinci engel, Zavattini ile ortak çalışan amerikan senaryocu Abby Mann'dir. Zavattini, Sartre'ı anlamaya ve senaryoda yorumlamağa çalışsa bile, sınırlı bir düşünce yapısına sahip amerikalı Mann için Sartre kolay yutulur bir lokma değildir ve olmasına da imkân yoktur. Böylece, birbirine sırt dönmüş iki yazarın ortaya koydukları "Altona Mahkûmları" garip, Sartre dışı, daha çok amerikan filmleri yapısında, piç bir film olmuştur. Halbuki Sica, anlatım yönünden, eski filmlerine bakılarak, daha usta işi bir sinemaya yönelmiştir, oyun düzeni daha da başarılıdır. Meselâ tiyatrodan kaçmak istedikleri halde yine tiyatronun sınırlı çerçevesine giren Zavattini ile Mann'in Franz' ın odasını tek bir mekânda bırakmalarını Sica tiyatrodan çok sinema olarak çözümlemeye ye bu işin altından o güçle kalkmağa çalışmıştır.

Sartre'dan öte

" Altona Mahkûmları"nın Sartre'la olan tek ilgisi, tiyatrodan akta--lan oyunun kalın hatlarla çizili hikâyesindedir.

Savaş sonrasının kalkınan Alman - yasının en büyük endüstricisi Gerlach (Fredric March) yıkılmaz gücüne rağmen, gırtlak kanserine tutulduğunu öğrenir ve elinde tuttuğu gemi yapımı imparatorluğunu devredeceği oğlu Werner'i (Robert Wagner) çağırtır, Genç Werner avukattır ve bir tiyatro oyuncusu olan Johanna (Sopiiia Loren) ile evlidir. Karı - koca, imparatorun malikânesi Altona'ya gelirler ve baba Gerlach ile karşılaşırlar. Gerlach, Altona'da hizmetçileri, uşakları, aşçıları, köpekleri ve tek kızı Leni (Françoise Prevost) ile birlikte yaşamaktadır.

Geleneksel bir baba baskısını oğlu üzerinde sürdürmekte olan Gerlach imparatorluğu devralmasını genç Werner'den isterse de oğul çekinir, daha doğrusu bu çeşit büyük bir yükün altına girmekten korkar. Fakat Gerlach, başında bulunduğu endüstrinin başka ellere geçmesinden veya dağılıp çökmesinden endişe duymaktadır. Genç Werner'e baskı vapar. Olayın ve tartışmaların geçtiği sofrada, Werner'in karısı Johanna da kocasını savunmak ister, fakat Gerlach, büyüklüğünün ve gücünün yanısıra insanı kolaylıkla etkilemesini de bilmektedir.

Filmin buraya kadar olan bölümü kişilerin sunulması ve hikâye içindeki yerlerinin belirtilmesiyle ilgilidir ve Sica, iyi görüntü düzenlemeleriyle işinin ehli bir kimse olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Kovmuştur ama, bundan sonra gelen bölümler artık kopuktur, birbirleriyle ilintisizdir. Üstelik, savaştan sonra Arjantindo öldüğü açıklanan ve çevrece öyle bilinen büyük oğul Franz (Maximilian Sohell) beklenmedik bir anda ortaya çıkıverir. Bu ortaya çıkıştaki gelişme ve dizi ne Sartre ile ilgilidir, ne do Sica ile... Bir yerden sonra olaylar polisiye bir filmin havasına bürünür. Malikanenin bodrum katında saklı yarı deli Franz'ın - Franz deli midir, değil midir? Senaryocular buna karar veremedikleri için, Sica'nın Franz'ı da havada kalakalmıştır . Johanna tarafından bulunuşu - buna keşif dense yeridir -,sonra sebebi havada kalan kendi kendini sak layış. bir Sartre uygulamasına, hele buna kalkışmış bir Zavattini ile bir. Sica'ya kesinlikle yakışmamaktadır.

Johanna, Franz'ı bulur. Kadın gücü-daha doğrusu, filmin yapımcısının karısı olması hasebiyle - Franz'ı etkiler, çekip çevirir ve tiyatro oyununda kızkardeşi Leni ile çizgi dışı bir münasebet kuran Franz'ı doğru olan yola getirmeye çabalar. İkinci Dünya Savaşı sırasında ve rus kesiminde işlediği bir savaş suçundan dolayı kendi kendini yiyip bitiren Franz, şimdi, geçmiş ile geleceğe karşı hesap vermekte yalnızca kendini sorumlu tutmaktadır. Bu, bir yerden sonra savaşın suçlusu Almanyanın kendisidir ama, Sartre yorumlaması yanlış ve son derece tanınmaz bir duruma getirildiğinden, Franz'ın niçin suçlu ve neyin suçlusu olduğu bir türlü gün ışığına çıkarılanlamaktadır. Dolayısiyle de ne Sica'yi. ne Zavattiniyi ne de Sartre'ı canıyan bir seyirci için Franz tipi tam bir deli olarak filmde yerini almaktadır.

Üç palavracılar

Sartre'in ünlü oyunu "Altona Mahkûmları" ile karşılaştırıldığında, Mann -Zavattini ve Sica üçlüsünün "Altona Mahkûmları" pek yavan ve pek sudan bir film olarak kalmaktadır. Bir yerden sonra, endüstrici Gerlach ile iki oğlu ve kızı arasındaki çekişmeyi ve onmaz tutkuları hikâye eden, düz çizgili ve biraz da tiyatroya yatkın, tiyatro ile sinema arası melez bir eserdir. Aileye dışardan girmiş bir kişi olan gelin Johanna ise, içi etkilemeğe çalışan dış gücü temsil etmektedir. Aile, iç ve dışta bir kuşaklar çekişmesi yapmaktadır. Yeni gelen kuşaklar, eskileri, geçmişleri için sorguya çekmekte, yargılamakta ve onlardan hesap sormaktadırlar. Dış baskı ve etkiler olmasa bile kişiler kendi kendilerine de buna bir işleme tâbi tutmaktadırlar. Franz buna örnektir.

Ama nereden bakılırsa bakılsın, Sartre ile bir kıyaslamaya gidildiğinde ortaya şu gerçek çıkmaktadır: De Sica, karısı Sophia Loren ille de Sartre eserinde baş kadın rolüne çıksın diye, "Altona Mahkûmları" na kucak dolusu para dökmüştür ve iki iyi italyan sinemacısı da bu deli tutkunun kurbanı olmuştur.

"Altona Mahkûmları", Zavattini'-nin ve Sica'nin. Sophia Loren adına ortaklaşa kurban gittikleri kötü bir' filmdir ve adları karaya çıkmıştır.

SOĞUK
ALGINLIĞI
VE FAZLA
YORGUNLUKTAN
İLERİ
GELEN

vücut

kırıklığı

ve

adale

ağrılarına

karşı

GRİPİN

● **GRİPİN**, baş, diş, adale ve sinir ağrılarını teskin eder ● **GRİPİN**, lumbago, siyatik ve romatizma ağrılarına karşı faydalıdır ● **GRİPİN**, grip ve nezle başlangıcında birçok fenalıklar önler ● **GRİPİN**, 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir